

Opinnäytetyö (AMK)
Hoitotyön koulutusohjelma
Terveystenhoitotyö
2013

Jenna Kantola & Sofia Suonpää

VAPAAEHTOISTEN TUKIHEN- KILÖIDEN KOKEMUKSIA TUKI- HENKILÖ- JA TUKIPERHETOI- MINNASTA

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Hoitotyön koulutusohjelma | Terveydenhoitotyö

Joulukuu 2013 | 42 sivua + 3 liitesivua

Ohjaajat: Jaana Uuttu & Satu Halonen

Jenna Kantola & Sofia Suonpää

VAPAAEHTOISTEN TUKIHENKILÖIDEN KOKEMUKSIA TUKIHENKILÖ- JA TUKIPERHETOIMINNASTA

Lastensuojelujärjestöjen tukihenkilötoiminta on vapaaehtoistyötä, jota toteutetaan varhaisen tuen näkökulmasta lastensuojelun avohuollon tukitoimena. Tukihenkilön tehtävä on tukea lapsen kehitystä ja kasvua, mutta tukihenkilö voi toimia myös perheen aikuisen tai koko perheen tukena.

Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata tukihenkilötoimintaan osallistuneiden tukihenkilöiden kokemuksia laatukäsikirjan toiminta-ajatusten toteutumisesta tukihenkilötoiminnassa. Tavoitteena on tuottaa uutta tietoa järjestöjen tukihenkilötoiminnasta vastaaville tukihenkilötoiminnan kehittämiseksi. Tutkimukseen osallistui 115 vapaaehtoista Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry:n, Lounais-Suomen Mielenterveysseura ry Turun kriisikeskuksen ja Turun kaupunkilähetys ry:n tukihenkilöä.

Tutkimusmenetelmänä käytettiin kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen menetelmän yhdistelmää, painottaen kvantitatiivista menetelmää. Aineisto kerättiin kyselyllä loppuvuodesta 2012. Aineisto analysoitiin SPSS-ohjelman tilastollisten menetelmien sekä sisällönanalyysin avulla.

Tämän opinnäytetyön tulosten perusteella tukihenkilötoiminta oli tukihenkilöille palkitsevaa vapaaehtoistyötä ja tuettavalle toimiva tukimuoto. Tukihenkilöt olivat pääsääntöisesti saaneet riittävästi tukea toimintaansa tukihenkilötoiminnan ohjaajalta. Valtaosa sai tukihenkilön perus- ja täydennyskoulutuksista hyötyä ja tukea. Tukihenkilöille järjestettävä virkistystoiminta koettiin mielekkääksi ja ryhmätapaamiset enimmäkseen hyödyllisiksi. Yksi kyselyn onnistuneimmista osa-alueista oli tiedottaminen, mutta kehittämissuhteita vastaajat antoivat silti eniten tiedottamiseen, koulutuksiin ja ryhmätapaamisiin liittyen. Tutkimustuloksia voidaan tulevaisuudessa hyödyntää tukihenkilötoiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa.

ASIASANAT:

Tukihenkilö, tukihenkilötoiminta, tukiperhetoiminta, vapaaehtoistyö, vapaaehtoisjärjestöt, lastensuojelu

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Healthcare degree program | Public health nurse

December 2013 | 43 pages + 3 annex pages

Instructors: Jaana Uuttu & Satu Halonen

Jenna Kantola & Sofia Suonpää

VOLUNTEER MENTORS' EXPERIENCES OF BEING A MENTOR AND OF MENTOR FAMILY ACTIVITIES

The mentoring activity of child welfare organizations as part of child welfare outpatient care is based on voluntary work that is carried out from the perspective of early support of child protection. The role of a mentor person is not only to support the child's development and growth but also to support a parent as well as the whole family.

The purpose of this study was to describe the experiences of mentor persons utilizing mission statement of a quality manual. The aim was to provide new information in order to further develop support activity. The study involved 115 volunteer mentor persons from Mannerheim League for Child Welfare Association, the Southwest Finland Association for Mental Health Crisis Center of Turku and the Turku City Broadcast Association.

The research method was qualitative and quantitative methods combined with emphasis on quantitative method. The data were collected by questionnaire at the end of 2012. The data were analyzed using SPSS software statistical methods and content analysis.

According to this study mentoring activity is rewarding work to volunteer as well as a functional form of support. The results indicated that support personnel received adequate amount of support from their supervisors and most of them benefited from basic and in-service training courses provided by the association. Recreational activity was considered meaningful and group meetings were found useful. One of the most successful aspects of the study was informing. However most of development proposals were related to informing in addition to training sessions and group meetings. The results of the study can be utilized in planning and implementation of support activity in future.

KEYWORDS:

mentor, mentoring activity, voluntary work, voluntary organization, child welfare

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	5
2 VAPAAEHTOINEN TUKIHENKILÖTOIMINTA	6
2.1 Tukihenkilötoiminta osana lastensuojelua	6
2.2 Vapaaehtoinen tukihenkilö – ja tukiperhetoiminta	7
2.3 Vapaaehtoisen tukihenkilötoiminnan toimivuus tukimuotona tuettavalle	9
3 VAPAAEHTOINEN TUKIHENKILÖ	11
3.1 Vapaaehtoisen tukihenkilön motiivit vapaaehtoistyöhön	11
3.2 Vapaaehtoisen tukihenkilön koulutus	12
3.3 Organisaation tuki vapaaehtoiselle tukihenkilölle	13
4 TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSONGELMAT	15
5 TUTKIMUKSEN EMPIIRINEN TOTEUTTAMINEN	16
6 TULOKSET	19
6.1 Tukihenkilötoimintaan osallistuneiden tukihenkilöiden kokemuksia tukihenkilötoiminnasta	19
6.2 Tukihenkilöiden kokemukset toiminnan hyvistä, sekä kehitettävistä asioista kyselylomakkeen avoimessa vastausvaihtoehdossa	28
7 TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS	32
8 POHDINTA	36
LÄHTEET	41

LIITTEET

Liite 1 Toimeksiantosopimus.
Liite 2 Kyselylomake

1 JOHDANTO

Lastensuojelussa toimivien ammattityöntekijöiden työtä täydentää vapaaehtoistyönä tehtävä tukihenkilö- ja tukiperhetoiminta. Tukihenkilö on lapselle luotettava ja turvallinen aikuinen, jolla itsellään on tasapainoinen elämäntilanne ja riittävästi aikaa tukihenkilötoiminnalle. Tukihenkilön tehtävä on tukea lapsen kehitystä ja kasvua, mutta tukihenkilö voi toimia myös perheen aikuisen tai koko perheen tukena. Suunnitellusti ja oikea-aikaisesti toteutettu tukihenkilötoiminta on hyvä avohuollon tukitoimi. (Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos 2011.)

Varsinais-Suomen Lastensuojelujärjestöt ry (2010) on julkaissut tukihenkilötoiminnan laatukäsikirjan. Tukihenkilötoiminnan laatukäsikirja tuotettiin tukihenkilötoiminnan laadun edistämiseksi. Se määrittää tukihenkilötoiminnan kuudeksi pääarvoksi ilon, vastavuoroisuuden, vapaaehtoisuuden, ihmisen arvostuksen, avoimuuden ja luottamuksen. Laatukäsikirja toimii ohjenuorana sekä apuna järjestöjen tukihenkilötoiminnasta vastaaville työntekijöille ja mahdollistaa tukihenkilötoiminnan laadun seurannan, ylläpidon ja kehityksen. (Syrjänen 2010, 5.)

Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata tukihenkilötoimintaan osallistuneiden tukihenkilöiden kokemuksia laatukäsikirjan toiminta-ajatusten toteutumisesta tukihenkilötoiminnassa. Tavoitteena on tuottaa uutta tietoa järjestöjen tukihenkilötoiminnasta vastaaville tukihenkilötoiminnan kehittämiseksi. Tutkimukseen osallistui 115 vapaaehtoista Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry:n, Lounais-Suomen Mielenterveysseura ry Turun kriisikeskuksen ja Turun kaupunkilähetys ry:n tukihenkilöä. Aineisto kerättiin kyselyllä loppuvuodesta 2012.

Tämän opinnäytetyön perusteella tukihenkilötoiminta on tuettavalle toimiva tukimuoto ja tukihenkilöille palkitsevaa vapaaehtoistyötä, jonka toiminnanohjaus on onnistunutta. Valtaosa vastanneista sai tukihenkilön perus- ja täydennyskoulutuksista hyötyä ja tukea. Tukihenkilöille järjestettävä virkistystoiminta koettiin mielekkääksi ja ryhmätapaamiset enimmäkseen hyödyllisiksi. Kehittämissuhteita vastaajat antoivat eniten tiedottamiseen, koulutuksiin ja ryhmätapaamisiin liittyen.

2 VAPAAEHTOINEN TUKIHENKILÖTOIMINTA

2.1 Tukihenkilötoiminta osana lastensuojelua

Vuoden 2011 aikana Suomessa oli huostassa 10 535 lasta. Vuoden aikana sijoitettiin kiireellisesti yhteensä 3867 lasta. Vuodesta 2010 vuoteen 2011 huostaan otettujen lasten määrä lisääntyi vajaa 3 % ja kiireellisten sijoitusten määrä nousi 13 %. Kaiken kaikkiaan vuonna 2011 kodin ulkopuolelle sijoitettuja lapsia oli yhteensä 17409 lasta. Lähes puolet huostaan otetuista lapsista oli sijoitettuna perheisiin. Lastensuojelun avohuollon asiakkaina olevien lasten määrä nousi runsaan 3 %:n verran vuodesta 2010. Vuonna 2011 avohuollon asiakkaina oli yhteensä 81500 lasta. (Tilastokeskus 2012.)

Lastensuojelujärjestöjen järjestämä tukihenkilötoiminta on vapaaehtoistyötä ja se toteutetaan varhaisen tuen näkökulmasta ehkäisevänä työnä. Lastensuojelujärjestöjen vapaaehtoinen tukihenkilötoiminta ei korvaa ammattityötä. (Syrjänen 2010, 8.) Tuomikanta (2009) on tuonut lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden (n=8) haastattelututkimuksessaan esiin sen, kuinka tärkeää olisi erottaa toisistaan vapaaehtoinen ja ammatillinen tukihenkilötoiminta. Vapaaehtoiselle ja ammatilliselle tukitoiminnalle tarve on lähtökohtaisesti erilainen, koska niiden toiminta, tavoitteet, odotukset ja käytännöt eroavat toisistaan. Toisin kuin vapaaehtoinen tukihenkilötoiminta, ammatillinen tukihenkilötoiminta on lapselle ja koko perheelle korjaava tukitoimi, jolla pyritään muutokseen ja konkreettiseen tilanteen paranemiseen. Useimmiten ammatillinen tukihenkilötoiminta on avohuollon viimeinen tukitoimi, jolloin sen tavoitteena on ehkäistä huostaanotto. (Tuomikanta 2009.)

Lastensuojelun toimet ovat monivaiheinen ketju, joka sisältää alkuarvioinnin, avohuollon lastensuojelutyön, huostaanotot ja sijais- sekä jälkihuollon. Ne eivät ole irrallaan toisistaan, vaan muovaantuvat yhdeksi kokonaisuudeksi, jota on tukemassa moniammatillinen asiantuntijaryhmä, joka kuuntelee kaikkia osapuolia. (Bardy 2009, 233–234.) Lastensuojelulain näkökulmasta tarkastellen, jälki-

huolto ei ole sijaishuollon alakäsite. Jälkihuolto on asiakkaalle vapaaehtoista, toisin kuin sijaishuolto. Sijaishuolto ja jälkihuolto kulkevat kuitenkin usein hetken rinnakkain ja osittain myös päällekkäin. (Puonti ym. 2004, 260.) Sijaishuollossa on päämääränä järjestää lapselle tämän edun mukainen hoito sekä kasvatus ja luoda myönteiset ja läheiset ihmissuhteet lapsen elämään. Jälkihuollon tavoitteena taas on lapsen saattaminen takaisin kotiin tai nuoren auttaminen kiinni itsenäiseen elämään, omillaan toimeen tulevaksi aikuiseksi, jolla on tukenaan oma sosiaalinen tukiverkosto. (Puonti ym. 2004, 261–262.)

Väärin tutkimuksessa (2006) haastateltiin jälkihuollon asiakkaana olevia nuoria (n=6) sekä kuntien sosiaalityöntekijöitä (n=4). Tukihenkilöltä tai tukiperheeltä saatu tuki koettiin tärkeänä haastateltujen nuorten keskuudessa. Sosiaalityöntekijöiltä nuoret kokivat saaneensa tarvittaessa tukea ja tapaamisia sosiaalityöntekijöiden kanssa oli riittävästi. Myös taloudellisen tuen määrään nuoret olivat tyytyväisiä, vaikkakin taloudelliseen tukeen liittyvät oikeudet olivat jääneet epäselviksi osalle nuorista. Itsenäistymisen tukeminen, tukiverkoston monipuolisuus ja ongelmassa auttaminen koettiin nuorten keskuudessa jälkihuollon hyväksi puoliaksi. Kehityskohteiksi nuorten haastatteluissa nousivat tiedottamisen kehittäminen, yksilöllisyyden huomioiminen ja käytännön ohjaus. Sosiaalityöntekijät nostivat haastattelussa esiin yhtenäisten toimintatapojen tarpeen ja pitivätkin jälkihuoltoa tärkeänä kehittämiskohteena, koska jälkihuollon suunnittelu keskittyy enemmän sosiaalityöhön, kuin nuorten tavoitteisiin. (Vääri, 2006.)

2.2 Vapaaehtoinen tukihenkilö – ja tukiperhetoiminta

Vapaaehtoisena tukihenkilönä vapaaehtoistyön eettisten periaatteiden noudattaminen on tärkeää. Vapaaehtoinen toimii aikuisen roolissa, mutta vapaaehtoistyö ei korvaa ammattityötä. Vapaaehtoisen työ on merkityksellistä ja mukana ollaan aina vapaaehtoisesti. Toiminnan tulee olla suvaitsevaa, puolueetonta sekä tasa-arvoista. Vapaaehtoista sitoo aina vaitiolovelvollisuus. Vapaaehtoinen saa tukea ja ohjausta vapaaehtoisena työskentelyyn ja ongelmatilanteissa huolen voi ottaa puheeksi yhteyshenkilön kanssa. (Syrjänen 2010, 33.)

Tukihenkilötoiminnan laatukäsikirjan mukaan tukihenkilötoiminnan kuusi pääarvoa ovat ilo, vastavuoroisuus, vapaaehtoisuus, ihmisen arvostus ja avoimuus sekä luottamus. Tukihenkilötoiminta lastensuojelujärjestöissä on varhaisen tuen näkökulmasta toteutettava avohuollon tukitoimi. Vapaaehtoista tukihenkilötoimintaa ohjataan ammatillisesti ja se perustuu yhteisiin laatuohjeistuksiin. Tuettava voi olla niin lapsi, nuori, kuin lapsiperhekin. Lähtökohtana toimintaan ovat vanhemmuuden tukeminen sekä lapsen ja nuoren etu. (Syrjänen 2010, 8-9.)

Tukiperhetoiminta on kaikille lapsiperheille mahdollista ehkäisevää lastensuojelutyötä. Tukiperhetoiminta tukee lasta sekä lapsen perheen jaksamista. Tukiperhetoiminnan tarkoituksena on auttaa lapsiperheitä selviytymään paremmin sellaisissa tilanteissa, joissa vanhempien voimavarat ovat heikentyneet. Niille lapsille, joilla on lastensuojelun asiakkuus, tukiperhetoimintaa toteutetaan osana lastensuojelun avohuoltoa. (Pelastakaa lapset ry 2013.) Niemen (2011) tukiperheiden (n=174) näkökulmasta toteutetussa kyselytutkimuksessa tukitarpeen syyksi todettiin yksinhuoltajuus (66 %), vanhemman oman ajan tarve (42 %), vanhemman väsymys (39 %), heikko sosiaalinen tukiverkosto (35 %) ja miehen mallin tarve (32 %). Toiminnan suurimmiksi haasteiksi tukiperheet kokivat lapsen ylivilkkauden, keskittymiskyvyttömyyden tai levottomuuden (37 %) sekä rajojen noudattamisen (28 %). (Niemi 2011.) Matikaisen (2008) Jyväskylässä kyselytutkimuksena sosiaalityöntekijöille (n=10) toteuttamassa tutkimuksessa sosiaalityöntekijät kuvasivat tukiperhetoimintaa tärkeänä lastensuojelun avohuollon tukitoimena. Kaikki vastaajat näkivät Jyväskylän kaupungin tärkeimpänä avohuollon tukitoimena perhetyön ja tukiperhetoiminnan, jonka lisäksi viisi vastaajaa nosti esiin myös tukihenkilötoiminnan. (Matikainen 2008.)

Martinlaurin ja Pääjärven (2005) haastattelututkimuksessa perheet (n=12) kuvasivat positiivisiksi kokemuksiksi tukihenkilötoiminnasta perheessä sen, että perhe sai tukihenkilöstä suurta apua, lapset saivat olla aina saman ihmisen kanssa, arki oli tavallista, lapset saivat pysyvän ihmissuhteen ja todellisen ystävän. Myös kiitollisuus, oma aika, projektin muu toiminta ja arvostus vapaaehtoistyötä kohtaan nousivat esille. Kehitettäviksi asioiksi tutkimuksessa osoittautui se, että tukihenkilö käy liian harvoin tai oli liian vähän aikaa kerrallaan, toi-

minnasta puuttui suunnitelma ja säännöt, toiminnan jatkuminen oli epävarmaa, sekä tukihenkilön vaihtuminen. Joissain tapauksissa vanhempi ei tullut tukihenkilön kanssa toimeen tai nolotti kertoa lastensuojelujärjestön mukana olemisesta, joissain taas pelkän lapsen tuki oli riittämätön, eli koko perhe olisi tarvinnut tukea. (Martinlauri & Pääjärvi, 2005.) Harvat tapaamiset tukihenkilön kanssa sekä tapaamisten epäsäännöllisyys osoittautui kehittämiskohteeksi myös Forsmanin (2010) toteuttamassa teemahaastattelututkimuksessa. Myös tähän tutkimukseen osallistuneet yksinhuoltaja vanhemmat (n=3) ja heidän lapsensa (n=3) olivat tyytyväisiä tukisuhteeseen ja tukisuhteella oli ollut positiivinen vaikutus nuorten sosiaalisiin suhteisiin sekä koulunkäyntiin. (Forsman 2010, 54–55, 76–87.)

2.3 Vapaaehtoisen tukihenkilötoiminnan toimivuus tukimuotona tuettavalle

Kinnunen (2011) selvitti kyselytutkimuksessaan nuorten (n=504) elämän tekijöitä, joilla saattaisi olla yhteys varhaisaikuisuuden mielenterveysongelmiin. Tutkimuksen mukaan nuorten myöhempää mielenterveyttä ennakoivat ulkoiset ja sisäiset tekijät. Sisäisistä tekijöistä myöhempää mielenterveyttä ennakoivat nuoren itsensä kokema psyykkinen terveys, huolet, hallinnan tunne ja kokemus vanhempisuhteista. Myös nuoren tyytyväisyydellä itseensä ja suuntautumisella tulevaisuuteen todettiin yhteys myöhempään mielenterveyteen. Tutkimus osoittaa varhaisen puuttumisen tärkeyden ja sen, että mielenterveyden edistämistyön painopiste tulisi siirtää nuorten mielenterveyden vahvistamiseen kannustamalla nuoria ajattelemaan omia arvojaan ja valintojaan, tukemalla nuoren identiteetin ja persoonallisuuden kehittymistä sekä jakamalla nuoren tunnekokemuksia. (Kinnunen 2011.)

Tukihenkilötoiminnan laatukäsikirja määrittelee laadukasta tukihenkilötoimintaa myös tuettavan ja tämän perheen näkökulmasta. Onnistuneessa tukisuhteessa vapaaehtoisen tukihenkilön kanssa tuettava saa vapaaehtoisesti mukana olevan turvallisen, luotettavan, motivoituneen ja sitoutuneen koulutetun tukihenkilön. Tuettava saa tukihenkilöltä tasapainoisen ja hyvän aikuisen mallin, jolta saa

läsnäoloa ja aikaa. Onnistuakseen tukisuhteessa tulee olla lähtökohtana tuettavan tarpeet ja toiminnan on vastattava realistisesti tuettavan tarpeita. Tuettavan perhe taas saa tukihenkilöltä arjen helpotusta sekä tukea vanhemmuuteen ja siinä jaksamiseen. Tuettavan vanhempien tarpeet huomioidaan, mutta myös perheen tulee olla yhteistyössä ja sitoutunut yhteisiin tavoitteisiin. Onnistuneessa tukisuhteessa tuettavan perhe tiedostaa toiminnan periaatteet ja voi luottaa siihen, että vaitiolovelvollisuus toteutuu. (Syrjänen 2010, 8-9.)

Rantanen (2010) on haastattelututkimuksessaan tarkastellut nuorten (n=8) kokemuksia tukihenkilötoiminnasta. Haastattelussa tarkasteltiin tukisuhteen aloittamista, tukisuhdetta ja sen merkitystä. Kaikki tutkimukseen osallistuneet nuoret olivat tukisuhteeseen pääosin tyytyväisiä ja tukihenkilöstä koettiin olleen hyötyä. Tukisuhteen aloituksen kokemukset olivat joko positiivisia tai negatiivisia, ongelmat tukihenkilön saamisen taustalla olivat hyvin monisyisiä. Kokemukset tukihenkilötoiminnasta jakautuivat kahteen aihealueeseen, toiminnalliseen ja emotionaaliseen tukeen. (Rantanen, 2010.) Vikman (2010) on puolestaan tarkastellut kyselytutkimuksessaan tuettavien vanhempien (n=18) kokemuksia tukihenkilötoiminnasta. Tutkimuksen tulosten mukaan vanhemmat olivat tyytyväisiä tukihenkilötoimintaan ja saivat siitä apua vanhemmuuteen sekä perhelämäään. Tukisuhteiden alussa vanhemmat olivat saaneet riittävää informaatiota toiminnasta ja tukisuhteen toteutuessa erityisen tyytyväisiä vanhemmat olivat siihen, että lapsi oli saanut aikuisen tukihenkilön, jonka kanssa pystyi keskustelemaan asioista, joista keskustelemiseen vanhemmalla itsellään ei välttämättä ollut sillä hetkellä voimia. Kaikkein tyytyväisimpiä tässä tutkimuksessa tukihenkilön hyödyllisyyteen olivat vanhemmat, joiden lapsen tukisuhde oli kestänyt kaikkein pisimpään. (Vikman 2010.)

3 VAPAAEHTOINEN TUKIHENKILÖ

3.1 Vapaaehtoisen tukihenkilön motiivit vapaaehtoistyöhön

Tukihenkilöitä rekrytoidaan muun muassa lehti-ilmoituksin ja mainoksin. Kun vapaaehtoisen kiinnostus tukihenkilötoimintaa kohtaan herää, hänet kutsutaan haastatteluun, jossa vapaaehtoista informoidaan toiminnasta ja arvioidaan tämän soveltuvuutta juuri tähän vapaaehtoistoimintaan. Tukihenkilöltä vaaditaan aitoa kiinnostusta ja halua auttaa toisia ihmisiä sekä täysi-ikäisyyttä. Tukihenkilöllä ei ole tarpeen olla alan koulutusta, koska vapaaehtoiset tukihenkilöt koulutetaan tukihenkilön peruskoulutuksella. Vapaaehtoinen tukihenkilö ei saa palkkaa tai muita palkkioita, mutta matka- ja toimintakuluja voidaan korvata. Tukihenkilön valinnassa tavoitteena on se, että tukihenkilö saa voimavarojaan vastaavan tukisuhteen ja tuettava saa luotettavan, sitoutuneen, turvallisen ja motivoituneen tukihenkilön. (Syrjänen 2010, 12–13.)

Vapaaehtoistoiminnalla on välitön merkitys vapaaehtoiselle, vapaaehtoisten tarjoamien palvelujen vastaanottajalle, palvelujärjestelmälle sekä yhteisölle, joka vapaaehtoistoimintaa organisoii. Tukihenkilötoiminta on tukea tuottavaa vapaaehtoistoimintaa eli vapaaehtoinen auttaa jollakin tavalla heikommassa asemassa olevaa. Vapaaehtoisen sitoutumista toimintaan edistää se, että hän tunnistaa omat motiivinsa. (Laimio ym. 2011, 11–22.)

Uttin (2008) tutkimuksessa vapaaehtoistyöntekijöiden tärkein motiivi tehdä vapaaehtoistyötä oli halu auttaa erityisesti nuoria sekä lapsia. Osallistuneiden tukihenkilöiden auttamisen halua tukivat eniten oma elämäntilanne, elämänhistoria ja persoonalliset piirteet. Näiden lisäksi opinnot ja palkkatyö vaikuttivat motivaatioon. Sosiaaliset verkostot vapaaehtoistyössä lisäsivät toiminnassa viihtymistä ja myös itsensä kehittäminen muodostui toiminnan myötä motiiviksi. Tässä tutkimuksessa vapaaehtoiset kokivat toimintaan sitoutumista erittäin tärkeänä erityisesti lastensuojelulapsien elämäntilanteen ja aiempien kokemusten vuoksi. Toiminnan positiivisia vaikutuksia itseensä kokeneet tukihenkilöt olivat

myös niitä, jotka kertoivat aikovansa jatkaa toimintaa. (Utti 2008.) Myös Niemen (2011) tukiperheiden (n=174) kyselytutkimuksessa tärkein motivoiva tekijä oli auttamisen halu. Muut tässä tutkimuksessa esiin nousseet motivoivat tekijät olivat itselle tuleva ilo tai hyöty, lapset, elämäntapa ja yhteiskuntavastuu. (Niemi 2011.)

3.2 Vapaaehtoisen tukihenkilön koulutus

Tukihenkilötoiminnan laatukäsikirja määrittää tukihenkilön koulutusprosessin kolmeen pääkohtaan: Orientaatio, toteutus ja arviointi. Peruskoulutuksen pääta-voite on tukea tukihenkilöksi kasvua. Koulutus sisältää perustiedot tukihenkilötoiminnasta ja vapaaehtoistyön eettisistä periaatteista. Peruskoulutuksen tavoitteena on antaa valmiuksia tukihenkilönä toimimiseen, tunnistaa omat voimavarat sekä rajat ja ymmärtää ammatillisen sekä vapaaehtoistoiminnan työn eroavaisuudet. (Syrjänen 2010, 14.)

Tukihenkilön peruskoulutus on osallistujille ilmaista ja se on osa tukihenkilöiden valintaprosessia, sekä osa tukihenkilön valmennusta. Tukihenkilön peruskoulutus on kestoltaan 15–30 tuntia toteutettuna iltaisin sekä viikonloppuisin. Koulutus toteutetaan vuorovaikutuksellisin sekä toiminnallisin menetelmin ja koulutuksessa pyritään käytännönläheisyyteen. Tukihenkilön peruskoulutuksen aikana vapaaehtoisen ja tukihenkilötoiminnan ohjaajan on mahdollisuus arvioida vapaaehtoisen soveltuvuutta tukihenkilötoimintaan. Koulutukseen osallistuvat täyttävät sitoumuksen vaitiolosta. Koulutuksen päätyttyä osallistujat saavat todistuksen, kun koulutus on suoritettu kokonaisuudessaan. Tukihenkilötoiminnan ohjaajan kanssa sovitaan henkilökohtaisesti tukihenkilötoiminnan aloituksesta. (Syrjänen 2010, 14–15.) Utti (2008) on tutkinut haastattelututkimuksessaan vapaaehtoistyöntekijöiden (n=10) sitoutumista tukihenkilötoiminnassa. Tutkimukseen osallistuneet kokivat tukihenkilötoiminnan kurssin mielenkiintoiseksi ja hyödylliseksi sekä positiivisesti motivaatioon vaikuttavaksi. Siitä huolimatta tukisuhteen aloitusvaiheessa haastateltavat olivat kokeneet pelon ja epätietoisuuden tunteita. Tutkimukseen osallistuneet kokivat pelkoa omasta riittämättömyy-

destään ja tuettavan mahdollinen ongelmakäytös sekä tuettavan perheen kohtaaminen pelotti. Lisäksi emotionaalisesta kuormittavuudesta koettiin pelkoa. (Utti 2008.)

Toiminnan tukemiseksi järjestetään lisäksi tukihenkilöiden täydennyskoulutusta. Täydennyskoulutuksiin osallistuminen on tukihenkilöille vapaaehtoista ja ilmaista. Täydennyskoulutusten sisältö suunnitellaan tukihenkilöiden tarpeiden ja toiveiden pohjalta. Täydennyskoulutuksissa vapaaehtoisten on mahdollisuus osallistua ajankohtaisiin kiinnostaviin koulutuksiin ja syventää tietämystään, sekä laajentaa näkökulmiaan tukihenkilötoimintaan liittyvistä asioista. (Syrjänen 2010, 22–23.)

3.3 Organisaation tuki vapaaehtoiselle tukihenkilölle

Vapaaehtoisten tukihenkilöiden ammatillisen ohjauksen tavoitteet ovat tukihenkilön motivointi ja tukeminen sekä tukihenkilön jaksamisesta huolehtiminen. Vapaaehtoisille tukihenkilöille järjestetään ammatillista ohjausta, joka koostuu tukisuhteen seurannasta, tiedottamisesta, toiminnanohjauksesta, täydennyskoulutuksesta ja kiittämisestä. Ammatillisessa ohjauksessa vapaaehtoinen saa kannustusta ja palautetta. Ohjauksessa vapaaehtoiselle luodaan myös edellytyksiä vertaistukeen ja uuden oppimiseen. Tarvittaessa tukihenkilöille järjestetään myös työnohjausta ja konsultaatioita. Toiminnanohjausta järjestetään yksilöohjauksena, ryhmäohjauksena sekä vertaisryhmätoimintana. Yksilöohjausta annetaan tarpeen vaatiessa vapaaehtoisen jaksamisen tukemiseksi ja kannustamiseksi, sekä ongelmatilanteiden ratkaisemiseksi. Yksilöohjausta järjestetään myös lastensuojelullisen huolen arvioinniksi tai haastavien tilanteiden ohjaukseen. (Syrjänen 2010, 22–23.) Vapaaehtoisen tukihenkilön työnohjauksen tarkoitus on toiminnan tukeminen, kehittäminen ja laadun varmistaminen. Vapaaehtoisen työnohjaus on tukihenkilöistä huolehtimista sekä osa tukihenkilöiden osaamisen ja jaksamisen tukemista. (Porkka ym. 2012, 11–12.) Niemen tutkimuksen tukiperheistä 80 % koki yhdistyksen sosiaalityöntekijän tuen tukevan erittäin hyvin tai melko hyvin tukiperheenä toimimista (Niemi 2011).

Ryhmänohjausta vapaaehtoisille tukihenkilöille järjestetään suunnitelmallisesti neljästä kahdeksaan kertaan vuodessa. Ryhmässä tukihenkilöt voivat jakaa onnistumisen kokemuksia sekä haastavia tilanteita vapaaehtoisten kesken ja saada tukea sekä palautetta muilta vapaaehtoisilta. Ryhmä tarjoaa mahdollisuuden ideointiin ja toiminnan kehittämiseen. Ryhmänohjaustilanne tarjoaa myös mahdollisuuden ajankohtaisista asioista tiedottamiselle. (Syrjänen 2010, 22.) Vähänikkilän (2012) haastattelututkimuksessa tukihenkilöiden (n=10) sosiaalisesta tuesta tukihenkilöt kokivat saaneensa tukea niin projektityöntekijöiltä, toisilta tukihenkilöiltä, kuin myös tuettavilta lapsilta sekä nuorilta ja heidän perheiltään (Vähänikkilä 2012).

4 TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSONGELMAT

Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata tukihenkilötoimintaan osallistuneiden tukihenkilöiden kokemuksia laatukäsikirjan toiminta-ajatusten toteutumisesta tukihenkilötoiminnassa. Tavoitteena on tuottaa uutta tietoa järjestöjen tukihenkilötoiminnasta vastaaville tukihenkilötoiminnan kehittämiseksi.

Tutkimusongelmat:

1. Miten tukihenkilötoimintaan osallistuneiden tukihenkilöiden kokemukset vastaavat tukihenkilötoiminnan laatukäsikirjan eri osa-alueiden toiminta-ajatuksia?
2. Mitä hyvää ja mitä kehitettävää tukihenkilöt toivat esiin kyselylomakkeen avoimessa vastausvaihtoehdossa?

5 TUTKIMUKSEN EMPIIRINEN TOTEUTTAMINEN

Vapaaehtoisjärjestöt ovat laatineet tukihenkilötoiminnan laatukäsikirjan, jonka pohjalta he ovat toteuttaneet tukihenkilötoiminnassa mukana oleville tukihenkilöille kyselyn tukihenkilötoiminnan toteutumisen onnistumisesta. Toimeksiantosopimus (Liite1) tehtiin Mannerheimin Lastensuojeluliiton, Varsinais-Suomen piiri ry:n kanssa. Aihe on ajankohtainen, koska tukihenkilötoiminnalla on jatkuvasti kasvava kysyntä. Terveystoimijat kohtaavat työssään aiheeseen liittyviä haasteita, joten tietoa ja asiantuntemusta aiheesta tarvitaan.

Tiedonhaku aiheeseen liittyen oli haastavaa, sillä yliopistotasoisia tutkimuksia aiheesta on tarjolla melko niukasti. Hakuja toteutettiin seuraaviin tietokantoihin: Cinahl, Medic, Medline, Pubmed, Theseus sekä Google Scholar. Samanlaista tukihenkilötoimintaa ei ulkomailla ole toteutettuna, joka rajoittaa ulkomaalaisten tutkimusten käyttökelpoisuutta. Hakusanoina suomen- ja englannin kielellä on käytetty muun muassa tukihenkilötoiminta, tukiperhetoiminta, tukihenkilö, vapaaehtoistyö ja vapaaehtoisjärjestöt.

Tutkimuksen aineisto on kerätty strukturoidulla kyselylomakkeella (Liite 2), jossa on käytetty viisiportaista Likertin asteikkoa kahdeksassa kysymyksessä. Strukturoidulla kyselylomakkeella tarkoitetaan sitä, että vastaajalle on annettu valmiit vastausvaihtoehdot (Hirsijärvi ym. 2004, 188). Kysymyksissä 1-8 vastaajat ovat saaneet valita viidestä vastausvaihtoehdosta, kuinka samaa mieltä he väittämän kanssa olivat. Kysymyksien 1-8 vastausvaihtoehdot olivat: täysin samaa mieltä, samaa mieltä, lähes samaa mieltä, eri mieltä ja täysin eri mieltä. Lomakkeeseen oli laadittu myös yksi avoin kysymys, johon vastaajat ovat saaneet vastata omin sanoin. Lomakkeen kysymykset on laadittu tukihenkilötoiminnan laatukäsikirjan toiminta-ajatusten pohjalta. Toiminnan kehittämistä koskeva kysymys on esitetty avoimena kysymyksenä. Vastaavaa kyselyä ei ole aiemmin toteutettu. Kyselyyn ovat vastanneet eri-ikäisten tuettavien tukihenkilöt, sekä lapsiperheiden tukihenkilöt. Laatukäsikirjan laatineet vapaaehtoisjärjestöt toivoi-

vat aineiston analysointia projektin ulkopuoliselta toimijalta. Tulosten perusteella vapaaehtoisjärjestöt pystyvät tarvittaessa kehittämään tukihenkilötoimintaa.

Tutkimuksen aineisto kerättiin kyselytutkimuksena loppuvuonna 2012. Kyselytutkimus on yksi keskeisimmistä ja laajakäyttöisimmistä tilastollisista tutkimustavoista, jonka avulla pystytään kuvaamaan aineistoa sekä tekemään siihen perustuvia johtopäätöksiä (Holopainen ym. 2004, 8). Tutkimukseen käytetty sekundääriaineisto kerättiin postikyselynä sekä informoituna kyselynä. Sekundääriaineistolla tarkoitetaan tässä yhteydessä Hirsijärven määritelmää sekundääriaineistosta, eli sitä, että aineisto on kerätty jonkun muun toimesta (Hirsjärvi ym. 2004, 189). Vastauksia oli 115 kappaletta, joista aineisto koostuu. Tarkkaa tietoa lähetettyjen lomakkeiden määrästä ei ole toimeksiantajalta saatu, joten vastaamatta jättäneiden osuutta ei voi ottaa huomioon. Myöskään aineistoon vastanneiden sukupuolijakaumasta ei ole tietoa. Vastaukset antaneet ovat kaikki vapaaehtoisjärjestöjen tukihenkilökoulutusten saaneita tukihenkilöitä.

Aineiston analyysia on lähestytty metodisen triangulaation kautta eli tutkimuksessa on yhdistetty kvantitatiivista ja kvalitatiivista menetelmää (Paunonen & Vehviläinen-Julkunen 2006, 226–227). Ensisijainen lähestymistapa on määrällinen analyysi, sillä aineiston keruussa on pääasiassa käytetty strukturoitua kyselyä, jossa vastaajalle on annettu valmiit vastausvaihtoehdot. Kyselylomakkeeseen on kuitenkin liitetty myös vapaamuotoinen kysymys, johon vastaajat ovat omin sanoin saaneet kuvailla tukihenkilötoiminnassa ja tukihenkilön koulutuksessa esiintyviä vahvuuksia ja kehittämiskohteita. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että osa aineistosta on kerätty myös kvalitatiivisin menetelmin. Triangulaatio pyrkii lisäämään tutkimuksen luotettavuutta. Triangulaation etuja ovat aineiston täydentäminen, syventäminen, rikastaminen ja validointi sekä kokonaisuuden saaminen tutkittavasta ilmiöstä. Toisaalta haasteiksi muodostuvat numeeristen ja sanallisten tulosten yhdistäminen ja mahdolliset ristiriidat kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen aineiston tutkimustulosten välillä. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2013, 75–78.)

Aineiston kohdat 1-8 analysoitiin SPSS -ohjelman tilastollisten toimintojen avulla. SPSS-ohjelmisto sisältää runsaasti erilaisia tilastollisia menetelmiä ja ana-

lysointimahdollisuuksia. Ohjelmisto mahdollistaa graafisten tarkastelujen sekä interaktiivisten kuvioiden tekemisen. (Holopainen ym. 2004, 3.) Tämän tutkimuksen tulosten esittämiseksi luotiin yhteenvetotaulukko, jossa on eritelty vastanneiden määrä, frekvenssi, vastaajaprosentti, keskihajonta ja moodi. Tulosten yhteenvetotaulukosta (Taulukko 1) saa yleiskatsauksen kerätystä aineistosta. Taulukko kertoo vastaajien määrällisen ja prosentuaalisen osuuden kysymyksittäin, sekä keskihajonnan ja moodin. Keskihajonnalla mitataan havaintoarvojen sijoittumisen laajuutta, kun taas moodilla havainnollistetaan aineiston yleisin muuttujan arvo tai se on luokka, joka omaa suurimman frekvenssin (Pulkkinen & Holopainen 2008, 79–88). Kyselylomakkeen kysymysten 1-8 vastaukset on kuvattu pylväsdiagrammeina, jossa tulokset on esitetty frekvenssilukuina. Sana frekvenssi tulee englanninkielien sanasta frequency, joka tarkoittaa lukumäärää (Holopainen ym. 2004, 44). Aineistosta laskettiin myös cronbachin alfa.

Aineiston avoin kysymys analysoitiin sisällönanalyysillä. Sisällönanalyysi tarkoittaa sitä, että kerätty aineisto tiivistetään, jotta tulokset voidaan tuoda esille lyhyesti ja selkeästi. Olennaista sisällönanalyysissä on se, että tutkimusaineistosta erotellaan erilaisuudet sekä samanlaisuudet. Luokkien, joilla aineistoa kuvataan, tulee olla toisensa poissulkevia. (Janhonen & Nikkonen 2003, 57.) Sisällönanalyysi on hoitotieteen tutkimuksissa paljon käytetty perusanalyysimenetelmä, jonka etuja ovat muun muassa tutkimusasetelman joustavuus ja sisällöllinen sensitiivisyys (Kankkunen & Vehviläinen- Julkunen, 2013. 166). Tässä tutkimuksessa sisällönanalyysiä lähdettiin tekemään perinteisesti tutustumalla ensin aineistoon. Aineistosta eroteltiin erilaisuuden ja samanlaisuudet, jonka jälkeen muodostettiin kaksi sisällönanalyysitaulukkoa: 1. Tukihenkilöiden kokemat hyvät asiat kyselylomakkeen avoimessa vastausvaihtoehdossa, ja 2. Tukihenkilöiden kokemat kehitettävät asiat kyselylomakkeen avoimessa vastausvaihtoehdossa.

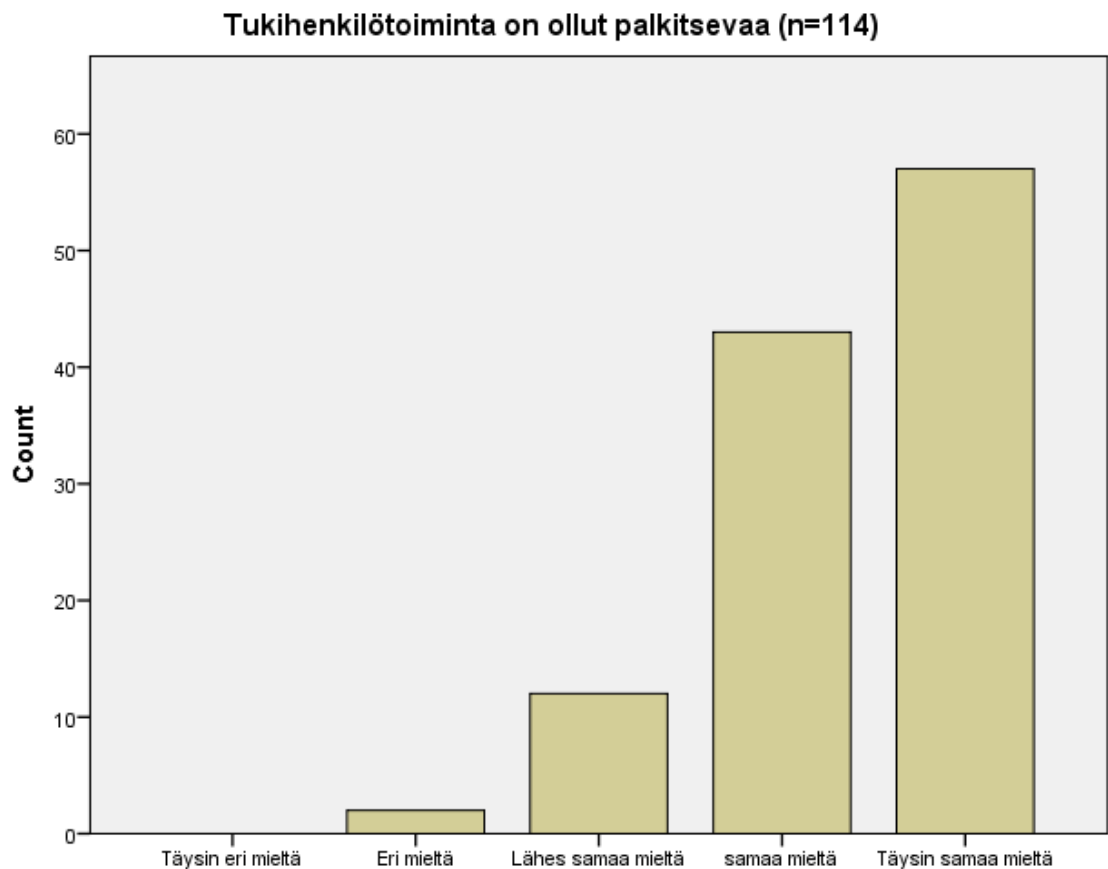
Tämän opinnäytetyön teko aloitettiin tammikuussa 2013 ja se valmistui joulukuussa 2013. Valmis opinnäytetyö esitettiin Turun ammattikorkeakoulussa Salon toimipisteessä sekä toimeksiantajalle erikseen sovittuna ajankohtana ja se julkaistiin verkossa Theseus – tietokannassa.

6 TULOKSET

6.1 Tukihenkilötoimintaan osallistuneiden tukihenkilöiden kokemuksia tukihenkilötoiminnasta

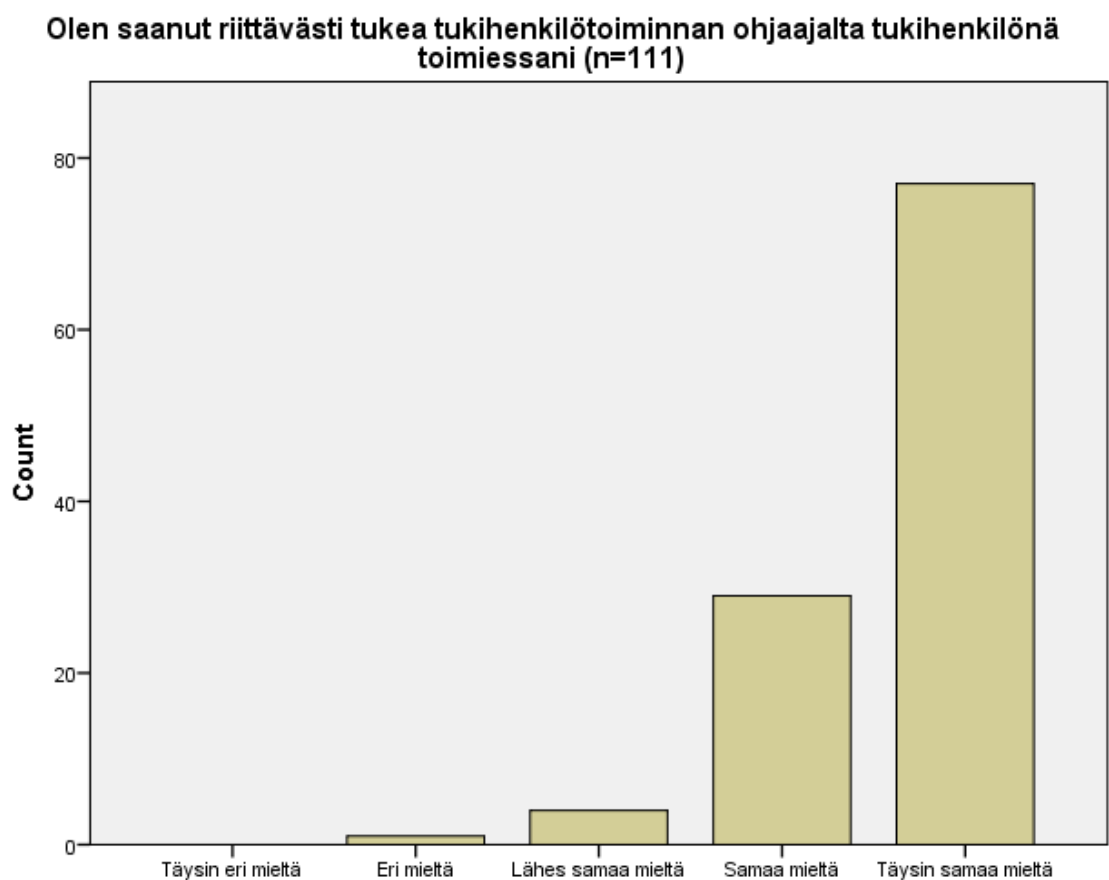
Enemmistö vastaajista koki tukihenkilötoiminnan palkitsevana (Kuvio 1). Suurin osa vastaajista oli väittämän kanssa samaa mieltä ($f=43$) tai täysin samaa mieltä ($f=57$), mutta väittämästä oltiin myös eri mieltä ($f=2$). Kukaan vastaajista ei ollut väittämästä täysin eri mieltä. Eniten vastattu vaihtoehto oli täysin samaa mieltä.

Kuvio 1. Tukihenkilötoiminnan palkitsevuus

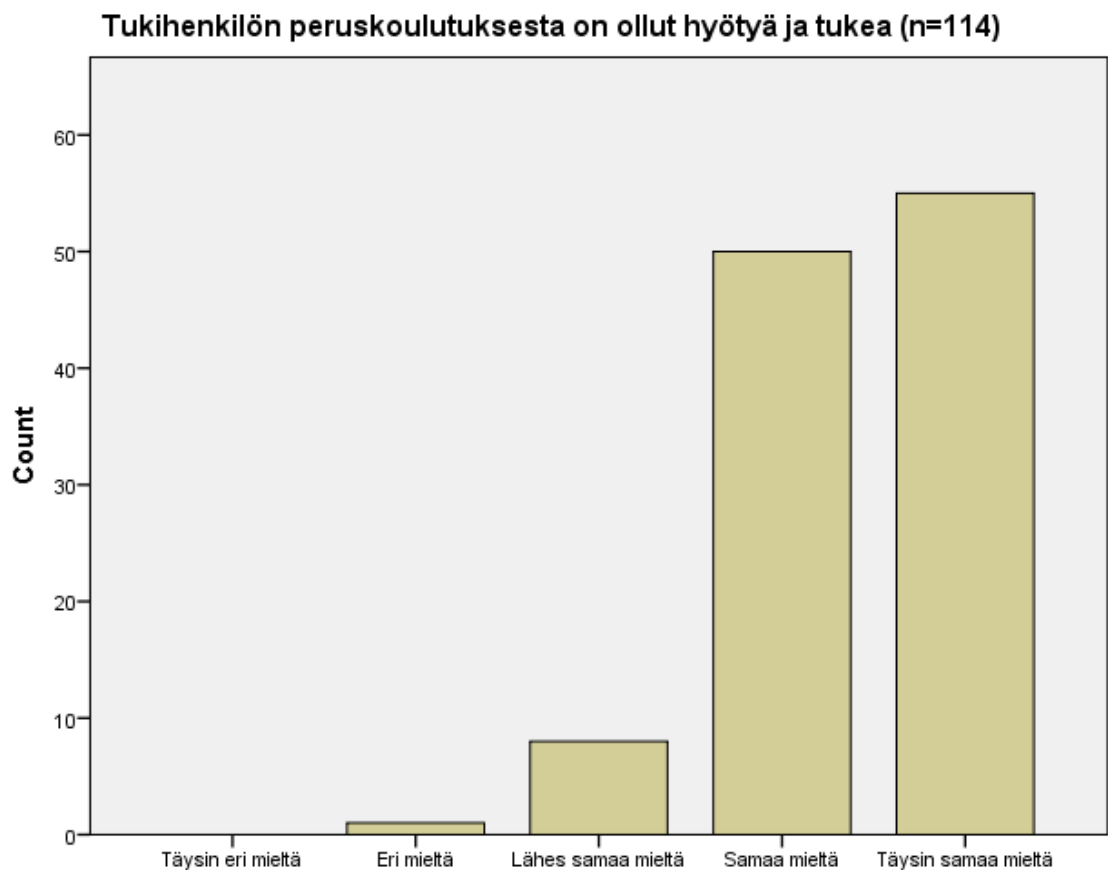
Vastaajista suurin osa koki saaneensa tukihenkilötoiminnan ohjaajalta riittävästi tukea tukihenkilönä toimimiseen (Kuvio 2). Enemmistö vastaajista oli väittämän kanssa täysin samaa mieltä (f=77) tai samaa mieltä (f=29). Yksi (f=1) vastaajista oli kuitenkin eri mieltä. Selvästi eniten vastattu vaihtoehto oli täysin samaa mieltä.

Kuvio 2. Tukihenkilötoiminnan ohjaajan tuki tukihenkilölle

Lähes kaikki vastaajat olivat kokeneet tukihenkilön peruskoulutuksesta olleen hyötyä ja tukea tukihenkilönä toimimiseen (Kuvio 3), joka näkyy siinä, että eniten vastattu vaihtoehto oli täysin samaa mieltä. Väittämän kanssa oltiin eri mieltä (f=1) ja lähes samaa mieltä (f=8), mutta suurin osa vastaajista oli väittämän kanssa samaa mieltä (f=59) tai täysin samaa mieltä (f=55). Täydennyskoulutuksesta koettiin olleen myös hyötyä ja tukea (Kuvio 4). Yli puolet vastaajista oli joko samaa mieltä (f=44) tai täysin samaa mieltä (f=23). Yksikään vastaajista ei ollut sitä mieltä, että täydennyskoulutuksesta ei olisi ollut hyötyä tai tukea. Hie- man alle neljäsosa vastaajista oli kuitenkin jättänyt kysymykseen vastaamatta.

Kuvio 3. Tukihenkilön peruskoulutus

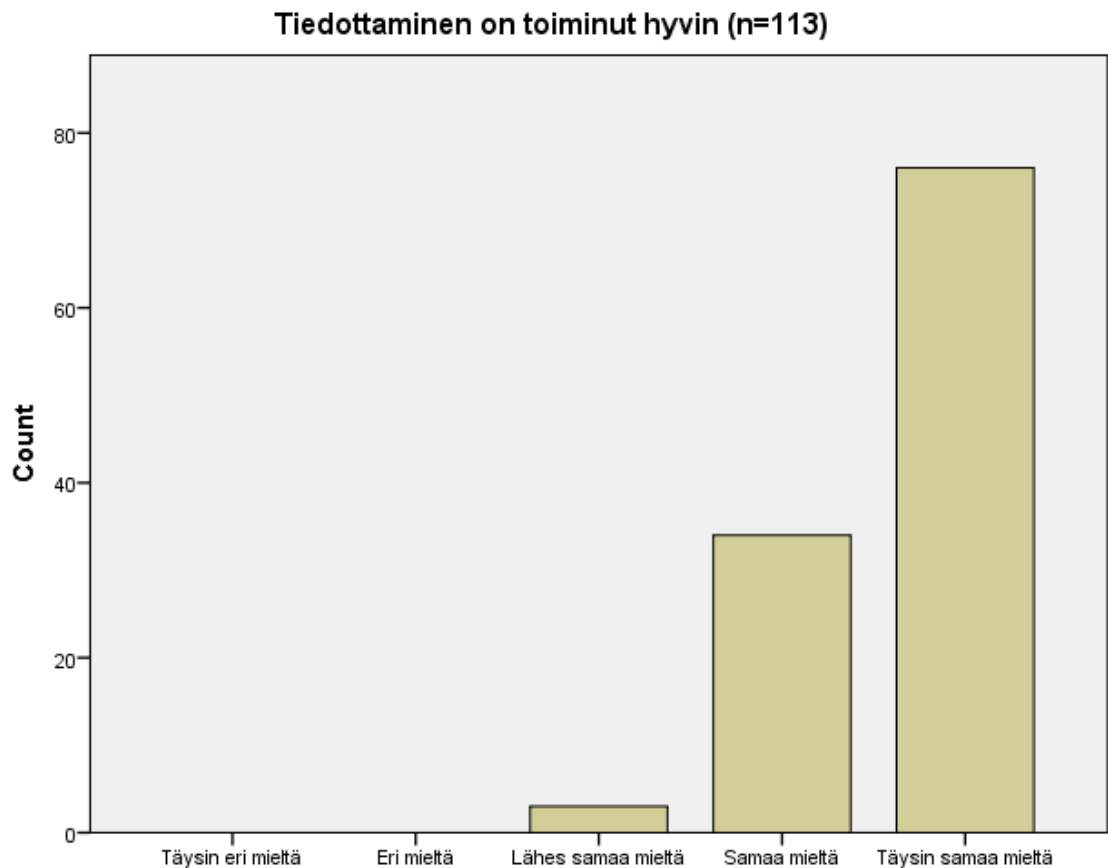

Kuvio 4. Tukihenkilön täydennyskoulutus

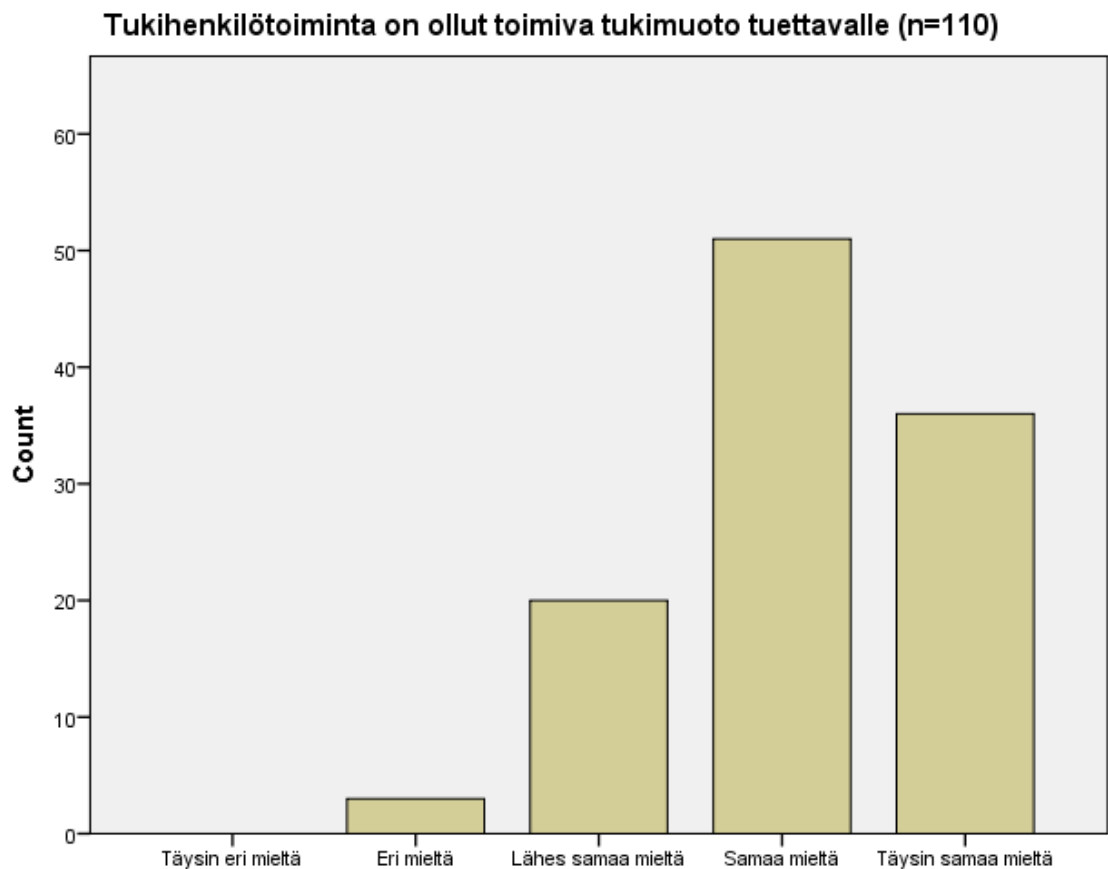
Lähes kaikki vastaajista kokivat tiedottamisen toimineen hyvin (Kuvio 5). Vastaukset jakaantuivat kolmeen eri ryhmään: lähes samaa mieltä ($f=3$), samaa mieltä ($f=34$) sekä täysin samaa mieltä ($f=76$). Selvästi suurin osa vastaajista oli täysin samaa mieltä. Tiedottamisen toimivuudesta kukaan ei ollut eri mieltä. Vastausten hajonta oli tässä kysymyksessä kaikkein pienin.

Kuvio 5. Tiedottaminen

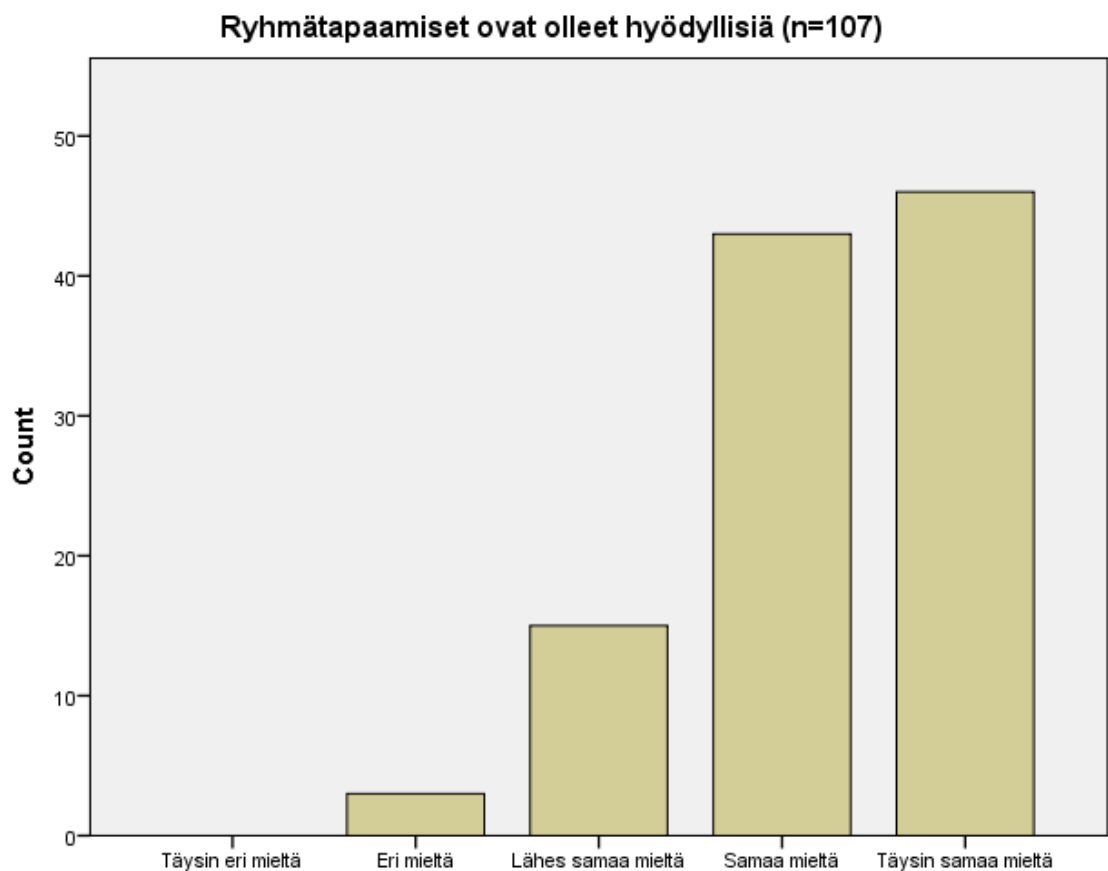
Yli puolet vastaajista koki tukihenkilötoiminnan olevan toimiva tukimuoto tuettavalle (Kuvio 6), oltuaan väittämän kanssa joko samaa mieltä (f=51) tai täysin samaa mieltä (f=36). Kuitenkin pieni osa (f=3) oli eri mieltä siitä, että tukihenkilötoiminta olisi tuettavalle toimiva tukimuoto. Vastauksissa oli hajontaa enemmän, kuin useimmissa muissa kysymyksissä.

Kuvio 6. Tukihenkilötoiminnan toimivuus tukimuotona tuettavalle

Enemmistö vastaajista piti ryhmätapaamisia hyödyllisinä (Kuvio 7), ollen joko täysin samaa mieltä (f=46) tai samaa mieltä (f=43) väittämän kanssa. Pieni osa (f=3) oli kuitenkin eri mieltä ryhmätapaamisten hyödystä. Kukaan ei kuitenkaan ollut täysin eri mieltä asiasta. Tässä kysymyksessä vastausten hajonta oli kaikista suurinta.

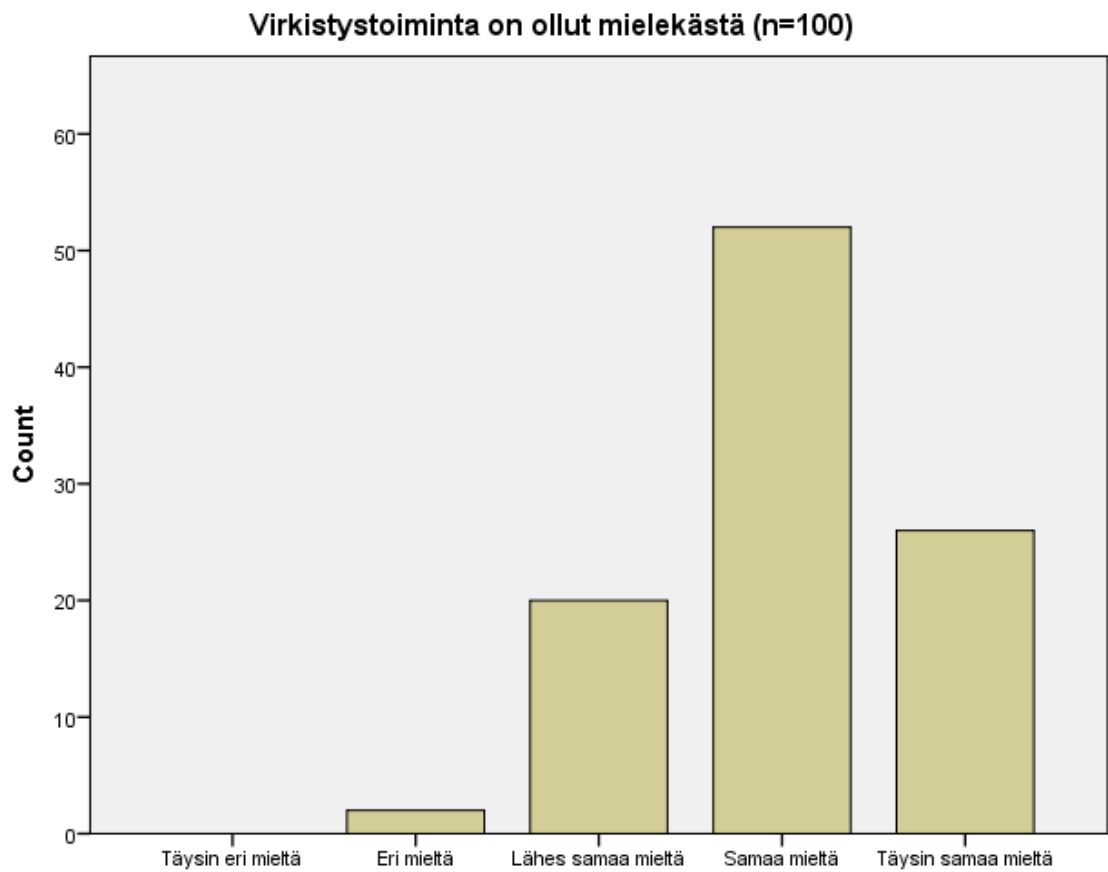
Kuvio 7. Ryhmätapaamisten hyöty

Virkistystoiminta koettiin mielekkääksi lähes kaikkien vastaajien kesken (Kuvio 8). Kukaan ei ollut täysin eri mieltä väittämän kanssa, mutta pieni osa oli eri mieltä (f=2). Suurin osa vastaajista oli väittämän kanssa samaa mieltä (f=52),

joka oli myös eniten vastattu vaihtoehto. Vastaajien määrä tässä kysymyksessä oli toiseksi pienin kaikista kysymyksistä.

Kuvio 8. Virkistystoiminta

Taulukko 1. Tulosten yhteenveto

Kysymys	N (115)	f	%	SD	Moodi
1. Tukihenkilötoiminta on ollut palkitsevaa	114			0,742	5
Täysin eri mieltä		0	0		
Eri mieltä		2	1,7		
Lähes samaa mieltä		12	10,4		
Samaa mieltä		43	37,4		
Täysin samaa mieltä		57	49,6		
2. Olen saanut riittävästi tukea tukihenkilötoiminnan ohjaajalta tukihenkilönä toimiessani	111			0,600	5
Täysin eri mieltä		0	0		
Eri mieltä		1	0,9		
Lähes samaa mieltä		4	3,5		
Samaa mieltä		29	25,2		
Täysin samaa mieltä		77	67,0		
3. Tukihenkilön peruskoulutuksesta on ollut hyötyä ja tukea	114			0,660	5
Täysin eri mieltä		0	0		
Eri mieltä		1	0,9		
Lähes samaa mieltä		8	7,0		
Samaa mieltä		50	43,9		
Täysin samaa mieltä		55	48,2		
4. Tukihenkilön täydennyskoulutuksesta on ollut hyötyä ja tukea	89			0,715	4
Täysin eri mieltä		0	0		
Eri mieltä		0	0		
Lähes samaa mieltä		22	19,1		
Samaa mieltä		44	38,3		
Täysin samaa mieltä		23	20,0		
5. Tiedottaminen on toiminut hyvin	113			0,533	5
Täysin eri mieltä		0	0		
Eri mieltä		0	0		
Lähes samaa mieltä		3	2,6		
Samaa mieltä		34	29,6		
Täysin samaa mieltä		76	66,1		
6. Tukihenkilötoiminta on ollut toimiva tukimuoto tuettavalle	110			0,785	4
Täysin eri mieltä		0	0		
Eri mieltä		3	2,6		
Lähes samaa mieltä		20	17,4		
Samaa mieltä		51	44,3		
Täysin samaa mieltä		36	31,3		
7. Ryhmätapaamiset ovat olleet hyödyllisiä	107			0,796	5
Täysin eri mieltä		0	0		
Eri mieltä		3	2,6		
Lähes samaa mieltä		15	13,0		
Samaa mieltä		43	37,4		
Täysin samaa mieltä		46	40,0		
8. Virkistystoiminta on ollut mielekästä	100			0,738	4
Täysin eri mieltä		0	0		
Eri mieltä		2	1,7		
Lähes samaa mieltä		20	17,4		
Samaa mieltä		52	45,2		
Täysin samaa mieltä		26	22,6		

6.2 Tukihenkilöiden kokemukset toiminnan hyvistä, sekä kehitettävistä asioista kyselylomakkeen avoimessa vastausvaihtoehdossa

Tukihenkilötoiminnan hyväksi puoliksi (Taulukko 2) vastaajat toivat esiin tukihenkilön koulutuksessa saadun tuen ja ryhmien toimivuuden. Työn- ja toiminnanohjaus koettiin toimivaksi ja arvokkaaksi sekä tukihenkilötoiminta palkitsevaksi. Ohjaajien tukea ja asennetta pidettiin myös tärkeänä. Koulutuksesta saadulla tuella tarkoitettiin sitä, ettei tukihenkilöä jätetä yksin tukihenkilönä toimiessaan.

”...koulutuksessa tehdään selväksi, ettei kuitenkaan ole toiminnassa yksin ja tämä on toteutunut nyt kurssin jo päättyttyä”

Ryhmän toimivuutta kuvailtiin hyvällä yhteishengellä, sopivan kokoisilla ryhmillä sekä sopivilla tapaamisväleillä.

”Mielestäni sopivan kokoinen ryhmä ja sopiva väli tapaamisilla.”

Työn- ja toiminnanohjaus kuvailtiin toimiviksi ja arvokkaiksi. Työnohjausillat koettiin arvokkaiksi ryhmätapaamisiksi. Toiminnanohjausillat kuvailtiin kivoiksi, koska niissä on saanut toisten tukihenkilöiden ajatuksia toiminnasta ja toiminnanohjauksissa on ollut avoin ja positiivinen ilmapiiri.

”Kuukausittaiset työnohjausillat ovat arvokkaita ryhmätapaamisia

”Toiminnanohjauksissa on positiivinen ja avoin ilmapiiri...”

Tukihenkilötoiminta koettiin palkitsevana ja tärkeänä pidettiin toiminnan ohjaajien tukea sekä asennetta. Toiminnan palkitsevuutta kuvailtiin muun muassa yhdessä tekemisen meiningillä ja vapaamuotoisuudella. Työnohjaajat koettiin kannustaviksi sekä hyvin lähestyttäviksi ja heidän koettiin olleen ihania ohjaajia sekä tukipylväitä toiminnalle.

”Kiitos siitä, että saan olla tukihenkilö!”

”Ohjaajat ovat kannustavia ja hyvin lähestyttäviä.”

Taulukko 2. Tukihenkilöiden kokemat hyvät asiat kyselylomakkeen avoimessa vastausvaihtoehdossa

Esimerkkejä alkuperäisistä ilmauksista	Alaluokka	Yläluokka	Päälouokka
"...koulutuksessa tehdään selväksi, ettei kuitenkaan ole toiminnassa yksin ja tämä on toteutunut nyt kurssin jo päätyttyä" "Verkostoauttamisen valmius – kurssi oli hyvä!"	Ei jätetä yksin	Tukihenkilön koulutuksessa saatu tuki tärkeää	Tukihenkilöiden kokemat hyvät asiat kyselylomakkeen avoimessa vastausvaihtoehdossa
"Mielestäni sopivan kokoinen ryhmä ja sopiva väli tapaamisilla." "Hyvä porukka ja yhteishenki"	Hyvä yhteishenki	Ryhmät toimivia	
"Kiitos, on ollut mahtavaa olla työnohjauksessa." "Kuukausittaiset työnohjausillat ovat arvokkaita ryhmätapaamisia"	Työnohjauksen arvokasta	Työn- sekä toiminnanohjaus toimivia ja arvokkaita	
"Toiminnanohjausillat ovat olleet kivoja, kun on kuullut toisten ajatuksia tukihenkilötoiminnasta" "Toiminnanohjauksissa on positiivinen ja avoin ilmapiiri..."	Toiminnanohjausillat kivoja		
"Kiitos siitä, että saan olla tukihenkilö!" "Tukihenkilönä toimiminen on palkitsevaa." "Tukihenkilötoiminnasta on paljon hyvää. Muun muassa yhdessä tekemisen meininki..." "Hyvää vapaamuotoisuus, ei liikaa byrokratiaa, matala kynnyksen ottaa yhteyttä"	Tukihenkilönä toimiminen palkitsevaa	Tukihenkilötoiminta palkitsevaa ja ohjaajien tuki sekä asenne tärkeää	
"... on todella ihana ohjaaja" "...on ollut aivan ihana tukipylvä." "Ohjaajat ovat kannustavia ja hyvin lähestyttäviä."	Ohjaajat kannustavia ja hyvin lähestyttäviä		

Tukihenkilötoiminnassa kehitettäviksi asioiksi (Taulukko 3) vastaajat toivat esiin tukihenkilön koulutukseen, tiedottamiseen ja julkisuuteen liittyvät asiat. Ryhmätapaamisten sisällössä oli myös kehitettävää. Tukihenkilön koulutuksessa kehityskohteiksi koettiin koulutuksen sisältö ja täydennyskoulutuksen järjestäminen. Koulutuksen sisältöön kaivattiin lisää teoriaa toiminnan tueksi muun muassa suhteen luomisesta. Täydennyskoulutusta toivottiin järjestettävän myös Salossa ja Paimiossa, koska täydennyskoulutukset ovat järjestetty yleensä Turussa.

”...että ehkä koulutusta suhteen luomiseen voisi olla.”

”Täydennyskoulutukset ovat yleensä Turussa, olisi kiva, jos Salossakin olisi jotain koulutusta”

Tiedottamiseen kaivattiin enemmän kanavia ja tukihenkilötoiminnalle lisää julkisuutta. Tukihenkilötoiminnan julkisuuskuva nähtiin kapeana ja toiminnan näkyvyyttä haluttiin lisätä. Tiedottamisen suhteen toivottiin lisää kanavia, kuten Facebook.

”Tietoisuutta ja näkyvyyttä voisi mielestäni lisätä.”

”Aktiiviselle rekrytoinnilla mukaan voitaisiin saada uusia ihmisiä”

Kehitettävää löytyi myös ryhmätapaamisten sisällöstä. Lisäksi vastaajat kaipaivat ryhmätapaamisiin enemmän toimintaa tuettavien ja tukihenkilöiden kesken. Toimintaehdotuksiksi mainittiin muun muassa ruuanlaittokurssi sekä tutustuminen eri kohteisiin yhdessä tuettavan kanssa.

”Ehkäpä ryhmätapaamisten sisältöä voisi pohtia...”

”Yhteistä toimintaa kaikkien tukihenkilöiden ja tuettavien kanssa voisi järjestää”

Taulukko 3. Tukihenkilöiden kokemat kehitettävät asiat kyselylomakkeen avoimessa vastausvaihtoehdossa

Esimerkkejä alkuperäisistä ilmauksista	Pelkistetty ilmaisu	Alaluokka	Yläluokka	Pääloukka
"Ehkäpä koulutusten sisältöä voisi pohtia, jos nyt jotain haluaisi kehittää." "...että ehkä koulutusta suhteen luomiseen voisi olla." "Voisi olla kriisikeskuksella koulutusiltoja (saman tyyppisiä kuin peruskoulutus alussa) muutama kerran vuodessa. Teoriaa toiminnan tueksi matkan varrella"	Lisää teoriaa koulutukseen	Kehittämissuhteita koulutuksen sisältöön	Tukihenkilön koulutuksessa vielä kehitettävää	Tukihenkilöiden kokemat kehitettävät asiat kyselylomakkeen avoimessa vastausvaihtoehdossa
"Täydennyskoulutusta myös Salossa tai Paimiossa..." "Täydennyskoulutukset ovat yleensä Turussa, olisi kiva, jos Salossakin olisi jotain koulutusta"	Täydennyskoulutusta myös Saloon ja Paimioon	Kehittämissuhteita täydennyskoulutuksen järjestämiseen		
"Tukihenkilötoiminnan julkisuuskuva on kapea." "Tietoisuutta ja näkyvyyttä voisi mielestäni lisätä." "Aktiiviselle rekrytoinnilla mukaan voitaisiin saada uusia ihmisiä" "Tukihenkilökeskustelut ja tiedotus voisi siirtyä facebookiin..."	Asialle julkisuutta	Tiedottaminen ja julkisuus	Tiedottamiseen tulisi panostaa enemmän sekä tukihenkilötoiminnalle lisää julkisuutta	
	Lisää kanavia tiedottamiseen			
"Ehkäpä ryhmätapaamisten sisältöä voisi pohtia..." "Sellaista ryhmätoimintaa, johon voisi osallistua tuettavan kanssa voisi olla enemmän." "Yhteistä toimintaa kaikkien tukihenkilöiden ja tuettavien kanssa voisi järjestää" "Ruoanlaittokurssi säännöllisin väliajoin. Tutustuminen eri kohteisiin yhdessä tuettavan kanssa" "...olisi joku yhdessä täytettävä pohdiskelu, muistelo, tulevan kaavailu/suunnittelu tai jopa ystäväkirasivu."	Ryhmätapaamisten sisältö	Kehittämissuhteita ryhmätapaamisten sisältöön ja määrään	Ryhmätapaamisten sisällössä vielä kehitettävää	
	Enemmän toimintaa tukihenkilöiden ja tuettavien kesken			

7 TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Tutkimuseettiset kysymykset ovat viime vuosina olleet pinnalla enenevässä määrin. Samalla myös hallinnolliset vaatimukset, sekä kuntien ja viranomaisten edellyttämät käytännöt ovat tiukentuneet. (Vehkalahti ym. 2010, 10.) Eri kulttuurissa koetaan eri tavoin, mikä on eettisesti oikein tai väärin (Fry & Johnstone 2005, 7). Tutkimustoiminnan perimmäinen tarkoitus on tuottaa luotettavaa informaatiota tutkittavasta kohteesta niin, ettei se loukkaa tutkittavan oikeuksia eikä intimitteettiä tai aiheuta kohtuutonta vahinkoa. Tutkimustulokset tulee esittää niitä muokkaamatta tai manipuloimatta, mutta kuitenkin niihin kriittisesti suhtautuen. Tutkijan tulee osaltaan vaikuttaa siihen, että tulokset ovat totuudenmukaisia ja tieteellistä informaatiota käytetään eettisten vaatimusten mukaisesti. (Pietarinen 2002, 58–68.) Tutkimuseettiset kysymykset voidaan jakaa kahteen eri ryhmään. Ne voidaan jakaa tiedonhankintaa ja tutkittavien suoja koskeviin eettisiin osa-alueisiin sekä tutkijan vastuuseen siitä, miten hän soveltaa tutkimuksen tuloksia. (Vehviläinen-Julkunen 2006, 26.)

Anonymiteetti on yksi keskeisimpiä huomioitavia asioita tutkimustyössä. Tutkimustietoja ei tule luovuttaa kenellekään ulkopuoliselle ja aineisto on säilytettävä sekä hävitettävä asianmukaisesti (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2013, 221). Kaikille tähän tutkimukseen osallistuneille kerrottiin osallistumisen olevan vapaaehtoista. Kyselyt kerättiin nimettöminä joko toiminnanohjausiltojen yhteydessä tai kotiin postitse lähetetyllä kyselyllä. Kyselyt kerättiin kirjekuoriin niin, ettei yksittäistä vastaajaa voi tunnistaa aineistosta. Lisäksi aineiston suuruus (n=115) sekä aineiston analysointi vapaaehtoisjärjestöjen ulkopuolisten tutkijoiden toimesta varmistaa sen, että yksittäisen henkilön tunnistaminen aineistosta on käytännössä mahdotonta. Tutkimuksen aineisto on säilytetty asianmukaisesti ja se tullaan hävittämään tutkimuksen valmistuttua.

Tätä tutkimusta aloitettaessa tehtiin toimeksiantosopimus (Liite 1), jonka yhtenä tarkoituksena on tutkimuksen eettisyyden lisääminen. Eettisyys tulee huomioida myös tutkittavan näkökulmasta, eli tutkittavalla on oikeus tietää tutkimuksen

lähtökohdat ja päämäärä (Paunonen & Vehviläinen-Julkunen 2006, 29). Kaikille tutkimukseen osallistuneille kerrottiin, että kysely tehdään tukihenkilötoiminnan kehittämiseksi. Kyselyn suorittaneille vapaaehtoisjärjestöjen tukihenkilötoiminnan ohjaajille esitettiin kyselyä koskien sähköpostitse kysymyksiä toteutuksen eettisyydestä ja luotettavuudesta. Tukihenkilötoiminnan ohjaajat pitivät kyselyn toteutusta luotettavana ja eettisenä.

Tutkimusta tehdessä eettisyys on huomioitu noudattamalla hyvää eettistä tutkimuskäytäntöä. Muun muassa vertaisarviointi on tärkeä osa tutkimuksen eettisyyttä. Vertaisarvioinnista puhutaan, kun tutkija arvioi toisten tutkijoiden aikaansaannoksia ja suunnitelmia. (Clarkeburn & Mustajoki 2007, 174.) Tätä tutkimusta tehdessä saatiin vertaisarviointia tutkimuksesta koko sen tekovaiheen ajan. Tutkimuksen valmistuttua lähetettiin se URKUND-järjestelmään, joka on plagiointiin vastainen järjestelmä. URKUND-järjestelmän avulla pystytään todistamaan, ettei tutkimuksessa ole käytetty plagiointia tai muuta vilppiä. Vilpin harjoittaminen kaikissa muodoissa on vasten tutkijan etiikkaa (Karjalainen ym. 2002, 55). Tämän tutkimuksen aineisto on analysoitu ja esitetty sellaisenaan, rehellisesti ja tutkimustuloksia manipuloimatta. Kaikki kohdat on analysoitu ja tulokset on esitetty rehellisesti ja yksityiskohtaisesti.

Tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida aineiston keruun ja mittaamisen suhteen, sekä tulosten luotettavuuden näkökulmasta (Vehviläinen-Julkunen & Paunonen 2006, 206), toisin sanoen puhutaan tutkimuksen validiteetista ja reliabiliteetista. Validiteetilla tarkoitetaan sitä, onko tutkimuksessa mitattu juuri sitä, mitä on ollut tarkoitus mitata. Reliabiliteetilla taas viitataan tulosten pysyvyyteen eli siihen, onko mittarilla kyetty tuottamaan ei-sattumanvaraisia tuloksia. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2013, 189.) Tämän tutkimuksen menetelmävalintoihin ei ole pystytty vaikuttamaan. Menetelmävalinnoilla tarkoitetaan niiden menetelmien määrittelyä, joilla aineisto hankitaan (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2013, 83).

Ulkoinen validiteetti kertoo siitä, kuinka hyvin saatuja tuloksia voidaan yleistää tutkimuksen ulkopuoliseen perusjoukkoon ja se viittaa mittaamisesta riippumattomiin tekijöihin, jotka saattavat vaikuttaa tutkimustuloksiin (Polit & Beck 2012,

236.). Yksi ulkoisen validiteetin arviointikohde on otoksen ja kadon suhde. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2013, 193). Tätä osa-aluetta ei ole voitu arvioida tutkimuksessa, sillä ei ole tarkkaa tietoa siitä, kuinka monta kyselylomaketta alun perin annettiin vastattavaksi ja kuinka suuri osa otoksesta jätti vastaamatta kyselyyn. Yleistettävyydestä kertoo se, että tutkimuksesta saadut tulokset olivat hyvin samansuuntaisia, kun muissa samaa aihetta käsittelevissä tutkimuksissa. Täysin vertailukelpoisia tutkimuksia ei kuitenkaan ollut, sillä tutkimus toteutettiin ensimmäistä kertaa, jonka vuoksi tutkimuksesta saadut tulokset ovat erityisen tärkeitä tulevaisuuden kannalta. Sama kysely on tarkoitus toteuttaa muutaman vuoden sisällä uudestaan, jotta kehitystä voidaan seurata.

Mittarin luotettavuus on yksi kvantitatiivisen tutkimuksen tärkeimpiä osia (Vehviläinen-Julkunen & Paunonen 2006, 206). Tähän vaikuttaa olennaisesti se, että tutkimuksessa on käytetty sekundääriaineistoa, eli vapaaehtoisjärjestöjen itsensä keräämää aineistoa. Vapaaehtoisjärjestöjen asiantuntijat ovat pyrkineet kehittämään sellaisen mittarin, jonka avulla laatukäsikirjan eri osa-alueiden toiminta-ajatusten toteutumista käytännössä olisi mahdollista seurata. Mittarin valintaan ei tässä tutkimuksessa pystytty vaikuttamaan, joten tutkimuksessa on arvioitu vapaaehtoisjärjestöjen asiantuntijoiden kehittämän mittarin luotettavuutta.

Mittarin luotettavuutta voidaan arvioida myös sen sisäisen johdonmukaisuuden mukaan ja sen avulla pyritään kuvaamaan mittarin eri osioiden kykyä mitata samaa asiaa. Mittarin sisäisen johdonmukaisuuden arvioimiseen voidaan käyttää esimerkiksi puolitusmenetelmää tai osioanalyysijä. Cronbachin alfa-kerroin on arviointimenetelmä, jota näkee usein käytettävän hoitotieteen julkaisuissa. Cronbachin alfa-kertoimen arvon vaihteluväli on 0-1. Suositukset Cronbachin alfa-kertoimen tasoksi vaihtelevat hieman eri kirjoittajien mukaan, mutta yleisesti esitetään arvojen 0,70–0,80 olevan tasoltaan jo hyviä. (Paunonen & Vehviläinen-Julkunen 2006, 210.) Tässä opinnäytetyössä käytetylle mittarille laskettiin SPSS-ohjelmalla Cronbachin alfa-arvo, joka oli 0.730. Saadun tuloksen mukaan mittari on reliabeli.

Muutamaan kysymykseen oli merkittävä osa jättänyt vastaamatta, josta voidaan päätellä, että vastaajat eivät ole halunneet tai osanneet vastata kysymykseen

tai vastausvaihtoehdot ovat olleet puutteellisia. Vastaamatta jättäminen johtui mahdollisesti myös siitä, ettei kysytyyn toimintaan oltu vielä osallistuttu ja siitä, että osa kysymyksistä oli tulkinnanvaraisia. Muun muassa palkitsevuuden ja julkisuuden käsitteet koetaan monin eri tavoin, minkä vuoksi käsitteet olisi tarvinnut määritellä kyselylomakkeeseen tarkemmin. Mittarin luotettavuutta on siis tässä tutkimuksessa arvioitu näennäisvaliditeetin avulla, eli käytetyn mittarin luotettavuuden arviointi perustuu tutkijan itsensä sekä asiantuntijoiden käsitykseen (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2013, 192). Mittarin luotettavuutta kuitenkin lisää se, että mittarin ovat laatineet alan asiantuntijat eli tässä tapauksessa vapaaehtoisjärjestöjen tukihenkilötoiminnan ohjaajat.

Tutkimuksen toteuttamisen suhteen olisi voitu tehdä useampia tutkimustulosten luotettavuutta lisääviä asioita. Tulosten luotettavuutta heikentää se, ettei mittaria ole esitettävä, eikä saatekirjettä lähetetty. Mittarin esitetauksella olisi voitu varmistaa, että mittari on helposti käytettävä, looginen, toimiva ja sen avulla saataisiin vastaukset juuri niihin kysymyksiin, joihin on haluttu. (Vehviläinen-Julkunen & Paunonen 2006, 207.) Tutkimustuloksissa tuli ilmi, että ainakin yksi tutkittava olisi tehnyt muutoksia mittarin osioon. ”Kyselylomakkeessa ei ollut en osaa sanoa –vaihtoehtoa, olisin tarvinnut...” tästä voimme tehdä johtopäätöksen siitä, että mittaria olisi ollut syytä esiteta, jolloin vastaaja olisi voinut kuvata, mitkä kysymykset olivat epäselviä tai missä kysymyksissä ei ollut tarpeeksi vastausvaihtoehtoja (Kankkunen & Vehviläinen 2013, 192.). Tulosten tarkempaa vertailua varten olisi ollut hyvä tietää muun muassa vastaajien sukupuolijakauma ja ikäryhmä sekä tieto siitä, kuinka kauan he ovat toimineet tukihenkilöinä.

8 POHDINTA

Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata tukihenkilötoimintaan osallistuneiden tukihenkilöiden kokemuksia laatukäsikirjan toiminta-ajatusten toteutumisesta tukihenkilötoiminnassa. Tavoitteena on tuottaa uutta tietoa järjestöjen tukihenkilötoiminnasta vastaaville tukihenkilötoiminnan kehittämiseksi.

Tukihenkilötoiminnan lähtökohtana on lapsen tai nuoren etu sekä vanhemmuuden tukeminen (Syrjänen 2010, 8-9) ja onkin ehdottoman tärkeää, että tukimuoto on tuettavalle oikea. Valtaosa tähän kyselyyn osallistuneista koki tukihenkilötoiminnan olleen tuettavalle toimiva tukimuoto. Rantasen (2010) sekä Vikmanin (2010) tutkimukset ovat myös osoittaneet tuettavien ja tuettavien vanhempien olleen pääosin tyytyväisiä tukihenkilötoimintaan tukimuotona. Tämän tutkimuksen tuloksia verrattaessa aiempiin tutkimuksiin, voidaan päätellä tukihenkilötoiminnan olevan tuettavalle toimiva tukimuoto kaikkien siihen osallistuvien osapuolten mielestä. Tukihenkilötoimintaa aloitettaessa toiminnanohjaaja selvittää sekä tuettavan, että tukihenkilön toiveita sekä tarpeita, jotta tukisuhde saataisiin mahdollisimman toimivaksi ja tukihenkilötoiminta tukimuotona tyydyttäisi kaikkia osapuolia (Syrjänen 2010, 18). Tämän tutkimuksen tulosten mukaan laatukäsikirjan toiminta-ajatukset aiheeseen liittyen täyttyvät. Aina kuitenkin tukihenkilötoiminta ei ole tuettavalle toimiva tukimuoto, joka näkyy muutaman vastaajan oltua eri mieltä tukimuodon toimivuudesta.

Utin (2008) tutkimuksessa tukihenkilöt tunsivat pelkoa omasta riittämättömyydestään ja epävarmuutta tukisuhteesta sen aloitusvaiheessa, vaikka olivatkin kokeneet peruskoulutuksen hyödylliseksi. Tämän tutkimuksen tulokset olivat hyvin samansuuntaisia Utin (2008) tutkimuksen kanssa, kun valtaosa kyselyyn vastanneista olivat tyytyväisiä tukihenkilön peruskoulutukseen. Kuitenkin avoimissa vastauksissa tuli esiin kehitettäviä asioita peruskoulutuksesta. Peruskoulutukseen kaivattiin lisää teoretietoa sekä koulutusta suhteen luomiseen. Utin (2008) sekä tämän tutkimuksen perusteella voidaan todeta peruskoulutuksen olevan hyvä pohja tukihenkilönä toimimiseen, mutta edellä mainittuihin aihealu-

eisiin tulisi perehtyä tarkemmin. Tukihenkilötoiminnan laatukäsikirja määrittää, että jokaisen tukihenkilön on suoritettava peruskoulutus kokonaisuudessaan ennen tukihenkilönä toimimista. Peruskoulutus tukee tukihenkilöksi kasvua (Syrjänen 2010, 14). Laatukäsikirjan toiminta-ajatukset peruskoulutuksesta ovat täyttyneet, sillä kaikki tutkimukseen osallistuneet tukihenkilöt olivat peruskoulutuksen käyneitä.

Toisin kuin peruskoulutus, täydennyskoulutus on tukihenkilölle vapaaehtoista ja se suunnitellaan tukihenkilöiden tarpeiden ja toiveiden pohjalta (Syrjänen 2010, 22–23). Täydennyskoulutukseen osallistumisen vapaaehtoisuus näkyi aihetta koskevan kysymyksen alhaisena vastausprosenttina, mikä hankaloittaa täydennyskoulutuksen onnistumisen arvioimista. Vaikka täydennyskoulutukseen oltiin pääosin tyytyväisiä, täydennyskoulutusta toivottiin useammalle paikkakunnalle. Tulos on tärkeä erityisesti toimeksiantajan kannalta, sillä järjestämällä täydennyskoulutusta useammalla paikkakunnalla, voitaisiin saada täydennyskoulutukseen lisää osallistujia.

Tutkimukseen osallistuneet kaipasivat tukihenkilötoiminnalle lisää näkyvyyttä, jotta vapaaehtoisia saataisiin lisää toiminnan pariin. Tukihenkilön laatukäsikirjan mukaan järjestöt käyttävät rekrytoinnissa lehti-ilmoituksia, sähköpostilistoja, esittelytilaisuuksia, mainoksia ja esitteitä sekä sosiaalisia verkostoja (Syrjänen 2010, 12). Tämän tutkimuksen tulosten perusteella voidaan kuitenkin todeta, että tukihenkilöiden kokemukset eivät vastaa tukihenkilötoiminnan laatukäsikirjan toiminta-ajatuksia, sillä kehitettävää koettiin olevan tiedottamisessa, rekrytoinnissa sekä sosiaalisen median hyödyntämisessä. Suljettujen vastausvaihtoehtojen ja avoimien vastuksien välillä oli kuitenkin selvä ristiriita, sillä suljetussa vastausvaihtoehdossa lähes kaikki vastaajat olivat kokeneet tiedottamisen toimineen hyvin. Eriäväisyyttä tulosten välillä ei voida selittää sillä, että kehittämissuhteita antaneet vastaajat olisivat vastanneet tiedottamisen toimineen huonosti tai jättäneet vastaamatta. Tutkimusmenetelmänä käytetylle triangulaatiolle on kuitenkin ominaista mahdolliset ristiriidat kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen aineiston tutkimustulosten välillä (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2013, 75–78).

Aktiivista tiedottamista ja eri tiedottamisen kanavia hyödyntämällä voitaisiin saada lisää osallistujia myös ryhmätapaamisiin. Laatukäsikirjan mukaan ryhmätapaamisissa saa vertaistukea niin muilta vapaaehtoisilta, kuin tukihenkilötoiminnan ohjaajiltakin (Syrjänen 2010, 22). Toiminnanohjaajat saivat kyselyssä paljon positiivista palautetta, joka tukee saatuja tuloksia siitä, että tukihenkilötoiminnan ohjaajalta saatu tuki on riittävää. Tutkimuksessa kuitenkin ilmeni tukihenkilöiden kaipaavan yhteistä toimintaa nimenomaan muiden vapaaehtoisten ja tuettavien kesken. Kyselyssä saatiinkin useita kehittämissuhteita ryhmätapaamisiin, joiden pohjalta olisi hyvä lähteä kehittämään niiden sisältöä. Yhdeksi keskeisimmäksi kehittämiskohteeksi ilmeni ryhmätapaamisten sisältö ja määrä.

Kaikkiin kyselyn osa-alueisiin oltiin kuitenkin pääosin tyytyväisiä. Tämän opin- näytetyön tuloksista voimme päätellä tukihenkilötoiminnan olevan palkitsevaa vapaaehtoistyötä tukihenkilöille. Tulosta voidaan pitää merkittävänä, sillä tukihenkilötoiminnan palkitsevuutta ei ole aiemmin tutkittu ammattikorkeakoulua korkeammalla koulutusasteella. Palkitsevuuden määritelmä on kuitenkin hyvin laaja, eikä sitä ole myöskään tukihenkilötoiminnan laatukäsikirjassa tarkemmin määriteltä. Tukihenkilötoiminnan palkitsevuutta tulisikin vielä tutkia tarkemmin, jotta saataisiin lisää tutkimustietoa siitä, mitkä asiat tukihenkilötoiminnassa koetaan palkitsevaksi ja toisaalta palkitsevuutta heikentäväksi. Tukihenkilöitä pyritään palkitsemaan muun muassa virkistystoiminnan muodossa (Syrjänen 2010, 23), johon valtaosa olikin tyytyväisiä ja se koettiin mielekkäänä. Useampi vastaaja oli kuitenkin jättänyt kysymykseen vastaamatta, mikä voi selittyä sillä, etteivät vastaajat olleet osallistuneet virkistystoimintaan.

Tämän opin- näytetyön perusteella tukihenkilötoiminta on hyvä tukimuoto tuettavalle ja tukihenkilönä toimiminen on palkitsevaa vapaaehtoistyötä, jonka toiminnanohjaus on onnistunut. Kehittämissuhteiksi saatiin tukihenkilön koulutus, tiedottaminen, sekä ryhmätapaamisten sisältö ja määrä. Jotta koulutusta, tiedottamista ja ryhmätapaamisten sisältöä olisi mahdollista kehittää, tulee perustel-

lisemmin ja yksityiskohtaisemmin kartoittaa tukihenkilöiden tarpeita sekä mielipiteitä siitä, minkälaista tietoa tai sisältöä he kaipaavat kehityskohteisiin lisää.

Tutkimuskysymyksiin liittyvien kehittämiskohteiden lisäksi yhdeksi keskeisimmäksi kehittämiskohteeksi muodostui itse mittari, jolla kysely tehtiin. Mikäli tässä tutkimuksessa käytettyä mittaria halutaan käyttää myös jatkossa, tulisi sitä kehittää niin, että kysymykset olisivat yksiselitteisempiä ja tarkemmin määriteltynä. Kehitetty mittari tulisi esitestauksen avulla todeta reliabeliksi. Mittariin tulisi myös lisätä vastaajan taustatiedot, kuten sukupuoli, ikä sekä tieto siitä, kuinka kauan on tukihenkilönä toiminut, jotta tuloksia olisi mahdollista tarkemmin analysoida. Vastausvaihtoehtoja tulisi myös muokata niin, että vastaajan olisi mahdollisuus vastata ”en osaa sanoa” tai ”en ole osallistunut”, jolloin vastaamatta jättäneiden osuus pienenesi, eikä tutkijan tarvitsisi tulkita vastaamatta jättämisen syitä. Näin mittarista tulisi luotettavampi.

Jatkossa tutkimus tulisi toteuttaa yhteneväisesti niin, että kysely toteutettaisiin kaikille samalla menetelmällä ja täytettäväksi annetuista sekä palautuneista kyselylomakkeista olisi tiedossa tarkka lukumäärä. Tulevaisuudessa olisi hyvä kehittää sellainen kyselylomake, jolla voitaisiin tutkia niin tukihenkilöiden, kuin tuettavienkin kokemuksia. Molemmille osapuolille käyttökelpoisella kyselylomakkeella saataisiin monipuolisempia, kokonaisvaltaisempia ja vertailukelpoisempia tuloksia tukihenkilötoiminnasta. Tukihenkilötoimintaa järjestävät vapaaehtoisjärjestöt voisivat hyödyntää uutta kyselylomaketta maanlaajuisesti.

Tukihenkilötoimintaa on vielä toistaiseksi Suomessa tutkittu melko vähän ja siitä syystä kaikki uusi tutkimustieto aiheesta on arvokasta. Tämä kyselytutkimus toteutettiin ensimmäistä kertaa, joten tutkimus tuo runsaasti tärkeää tietoa toimeksiantajalle sekä muille tukihenkilötoimintaa tarjoaville vapaaehtoisjärjestöille tukihenkilötoiminnan toimivuudesta. Toimeksiantajalla on mahdollisuus lähteä kehittämään tukihenkilötoimintaansa jo näiden tulosten pohjalta. Tämän tutkimuksen tuloksia voidaan myös jatkossa verrata tulevaisuudessa toteutettaviin tutkimuksiin. Tarve tukihenkilötoiminnalle lisääntyy jatkuvasti, siksi tukihenkilötoimintaa on tärkeää kehittää, jotta se pystyy vastaamaan kasvavaan tarpeeseen. Sosiaali- ja terveysalalla moniammatillisen yhteistyön merkitys korostuu,

jolloin terveydenhoitajana on tärkeää tietää kaikki yksilön auttamisen avuksi käytettävissä olevat keinot, kuten vapaaehtoistyö. Tutkimustuloksia voidaan tulevaisuudessa hyödyntää tukihenkilötoiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa.

LÄHTEET

- Bardy, M. 2009. Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Yliopistopaino oy.
- Clarkeburn, H. & Mustajoki, A. 2007. Tutkijan arkipäivän etiikka. Tampere: Vastapaino
- Forsman, A. 2010. Tukihenkilö nuoren tueksi ja ystäväksi. Tuettavien nuorten ja heidän vanhempiansa kokemuksia lastensuojelun avoimuuden tukihenkilötoiminnasta. Pro gradu työ: Turun yliopisto, kasvatustiede.
- Fry, S. & Johnstone, M. 2005. Ethics in nursing practise. Intia: Replika Press Pvt.
- Holopainen, M.; Tenhunen, L. & Vuorinen, P. 2004. Tutkimusaineiston analysointi ja SPSS. Hamina: YRITYSSANOMA OY.
- Janhonen, S. & Nikkonen, M. 2003. Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä. 2.painos. Helsinki: WSOY.
- Kankkunen, P. & Vehviläinen- Julkunen, K. 2013. Tutkimus hoitotieteessä. 3. uudistettu painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Karjalainen, S.; Launis, V.; Pelkonen, R. & Pietarinen, J. 2002. Tutkijan eettiset valinnat. Tampere: Tammer-Paino.
- Kinnunen, P. 2011. Nuoruudesta kohti aikuisuutta. Väitöskirja, Terveystiede, Tampereen yliopisto. Viitattu 20.10.2013 <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/66830/978-951-44-8624-1.pdf?sequence=1>.
- Lagström, H.; Pösö, T.; Rutanen, N. & Vehkalahti, K. 2010. Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka. Helsinki: Yliopistopaino.
- Laimio, A. & Välimäki, S. 2011. Vapaaehtoistoiminta kehittyä. Jyväskylä: Kopijyvä Oy.
- Lounais-Suomen Mielenterveysseura Turun kriisikeskus 2013. Tukihenkilö- ja vertaistukitoiminta. Viitattu 25.02.2013 <http://www.turunkriisikeskus.fi> > Vapaaehtoistyö > Tukihenkilö- ja vertaistukitoiminta.
- Matilainen, M. 2008. ”Tärkeä lastensuojelun tukimuoto, jota ei voi hoitaa toisella kädellä” Jyväskyläläisten lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden näkemyksiä tukiperhetoiminnasta. Pro-gradu tutkielma, yhteiskuntapolitiikka. Viitattu 5.2.2013 <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/38235/URN%3aNB%3afi%3ajyu-201207182100.pdf?sequence=1>.
- Martinlauri, J. & Pääjärvi, V. 2005. Eppu-projekti Turussa: ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön perhehaastattelututkimus Pelastakaa Lapset ry:n Eppu-tukihenkilötoiminnasta Turun alueella. Pro gradu – työ: Turun yliopisto, kasvatustiede. (sivut 42–43, 49–52, 56, 59, 93–96)
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2013. Lapsiperheiden tukihenkilöt. Viitattu 28.2.2013 <http://www.mll.fi> >Perheille >Tukihenkilöt.
- Niemi, O. 2011. Tukea perheeltä perheelle. Pro-gradu tutkielma, sosiaalityö. Tampere. Viitattu 5.2.2013 <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/82266/gradu04823.pdf?sequence=1>.
- Omaiset mielenterveystyön tukena Lounais-Suomen yhdistys ry 2013. Tukihenkilötoiminta. Viitattu 28.2.2013 <http://www.omtis.net> > Tukihenkilötoiminta.

Paunonen, M. & Vehviläinen-Julkunen, K. 2006. Hoitotieteen tutkimusmetodiikka. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Pelastakaa lapset ry 2013. Tukihenkilötoiminta. Viitattu 28.2.2013 <http://www.pelastakaalapset.fi>
>Toiminta >Lastensuojelutyö> Tukihenkilötoiminta.

Pelastakaa lapset ry 2013. Tukiperhetoiminta. Viitattu 18.10.2013 <http://www.pelastakaalapset.fi>
>Toiminta >Lastensuojelutyö >Tukiperhetoiminta.

Pietarinen, J. 2002. Tutkijan eettiset valinnat. Eettiset perusvaatimukset tutkimustyössä. Tampere: Tammerpaino.

Polit, D. & Beck, C. 2012. Nursing research. Kiina: J.P Lippincott Company.

Porkka, S. & Salmenjaakko, J. 2012. Vapaaehtoistyön työnohjauksen järjestäminen, opas yhdistyksille. Helsinki: Lönnberg Painot Oy.

Puonti, A.; Saarnio, T. & Hujala, A. 2004. Lastensuojelu tänään. Helsinki: Tammi.

Rantanen, S. 2010. "Olisin ilman sitä jossain lastenkodissa tällä hetkellä" Nuorten kokemuksia lastensuojelun avohuollon tukihenkilötoiminnasta. Pro gradu työ: Turun yliopisto, kasvatustiede.

Syrjänen, J. 2010. Tukihenkilötoiminnan laatuksikirja Tuexi. Kaarina: Paino-Kaarina.

Terveysten- ja hyvinvoinnin laitos 2011. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 25.02.2013 http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/avohuolto/muuttukitoimet/tukihenkilo_tai_tukiperhe/.

Tilastokeskus 26/2012. Suomen virallinen tilasto, Sosiaaliturva 2012. THL. Viitattu 5.2.2012 http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tilastot/aiheittain/lasten_sosiaalipalvelut/lastensuojelu.

Tuomikanta, A. 2009. Tukihenkilötoiminta lastensuojelun avohuollon tukitoimena. Pro-gradu tutkielma, sosiaalityö. Pori. Viitattu 7.10.2013 <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/82765/gradu05248.pdf?sequence=1>.

Turun kaupunkilähetys 2013. TUAS-tukihenkilötoiminta. Viitattu 28.2.2013 <http://www.turkucitymission.fi> > Vapaaehtoistyö > Tukihenkilötoiminta.

Utti, E. 2008. Vapaaehtoistyöntekijän sitoutuminen lastensuojelun tukihenkilötoiminnassa. Pro gradu tutkielma: Helsingin yliopisto, sosiaalipsykologia.

Vikman, J. 2010. TUEXI-tukihenkilötoiminta vanhemman kokemana, "Kun itse ei jaksaa, tukihenkilö jaksaa". Proseminaari- tutkielma: Turun yliopisto, kasvatustiede.

Vähänikkilä, S. 2012. Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lapin piirin tukihenkilöverkko Lapin lapsiperheille – projektissa toimineiden tukihenkilöiden kokemuksia sosiaalisesta tuesta. Pro gradu tutkielma: Lapin yliopisto, Sosiaalityö. Viitattu 20.10.2013 <http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/77210/V%C3%A4h%C3%A4nikkil%C3%A4.Sirpa.pdf?sequence=1>.

Vääri, A. 2006. "Joku vähän tuuppii" – Käsityksiä lastensuojelun jälkihuollosta kahdessa Varsinais-Suomen kunnassa. Pro gradu –työ: Turun yliopisto, Kasvatustiede. (sivut 75-78, 81-84).

LIITTEET

		OPINNÄYTETYÖN TOIMEKSIANTOSOPIMUS	1
<small>TURUN AMMATTIKORKEAKOULU TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES</small>			
OPISKELIJAN TIEDOT			
Nimi	Jenna Kantola & Sofia Suonpää		
Osoite	Orkosenkatu 3 A 12, 21110 Naantali		
Puhelin koti	0440774789/0408344614	Puhelin työ	
Sähköposti	jenna.kantola@students.turkuamk.fi / sofia.suonpaa@students.turkuamk.fi		
Koulutusohjelma	Ilmiötyön koulutusohjelma, terveydenhoitotyö		
OPINNÄYTETYÖ			
Alue/ työnimi	Tutkimuskeskeinen tutkimus, jossa kehitetään tukitoimia henkilöiden kokemuksiin.		
Aikataulu	Valmistuu 2017 joulukuussa		
TOIMEKSIANTAJA			
Organisaatio	Mannerheimin lastensuojeluliitto, Varsinais-Suomen piiri ry		
Työn ohjaaja / yhteysthenkilö	Päivähoitajan ohjaaja Sirpa Stenström		
Osoite	Viljoinkatu 8, 20100 Vaasa		
Puhelin	044 5355161	Sähköposti	sirpa.stenstrom@ml.fi
OHJAAVAN OPETTAJAN YHTEYSTIEDOT			
Ohjaava opettaja	Halonen Satu 		
Puhelin	1358449075487	Sähköposti	satu.halonen@turkuamk.fi
<small>Turun ammattikorkeakoulu Inukahälsökatu 3 A, 20520 Turku puh. 02 263 950 faksi 02 2633 5791 posti: etunimi.sukunimi@turkuamk.fi</small>			

OPINNÄYTETYÖN SOPIMUSEHDOT

OHJAUS JA VASTUUT

Vastuu opinnäytetyön ohjauksesta ja laadusta on opiskelijalla. Turun ammattikorkeakoulu vastaa opinnäytetyön ohjauksesta. Toimeksiantaja sitoutuu antamaan opiskelijan käyttöön kaikki opin näyttyä varten tarvittavat tiedot ja siinä tulot sekä ohjaamaan opinnäytetyötä. Toimeksiantaja vastaa ohjauksesta aihealueesta.

OIKEUDET

Opinnäytetyön tekijänoikeus kuuluu tekijälle eli opiskelijalle. Toimeksiantajalla sekä myös muilla immateriaalioikeuksien osalta todettavien kulloinkin voimassa olevan kyseessä olevaa oikeutta koskevaa lainsäädäntöä.

TYÖSUHDE JA KUSTANNUKSET

Mahdollisista työsuhde- ja työssä mukautuvista paikoista ja työstä mahdollisesti aiheutuvien kulujausten korvaamisesta toimeksiantaja ja opinnäytetyön tekijä sopivat erikseen.

TILOJEN VUOKRAUKSEN JA LUOJUTAMUKSELLISUUS

Opinnäytetyöstä lähtien Turun ammattikorkeakoulun ohjeiden mukaan kirjallinen raportti.

Mitä lake toimeksiantajalle selostetaan liittyviä asioita esitetyssä opinnäytetyösopimuksessa?

Kirjallinen raportti luovutetaan toimeksiantajalle ja asetetaan kirjaston kirjastoille tai julkaisemaan elektronisessa muodossa verkkokirjastoissa.

Julkaisuva opinnäytetyösopimus on laadittava niin että se sisältää liitettyä ammattiselostusta tai muita julkaisuissa ilmi vireideltä toiminnan tuloksista) sisältäviä julkaisemista määrättyä tietoja, vaan ne jätetään työn tausta-aineistoon. Opinnäytetyön arvoinen osa otetaan huomioon sekä julkaisuvissa julkaisuissa pidettävässä.

Opinnäytetyön toimeksiantaja ja opiskelija sitoutuvat ottamaan osaa kaikki opinnäytetyön toimeksiantaja ja sillä edellyttävissä tai sen jatkuvissa muunneluissa esillä olevat laatu- ja muunnelu- ja muutokset.

Toimeksiantajan edustajalle varataan mahdollisuus tilustaa opinnäytetyösopimuksen viiteaineistoa (14) päivää ennen aikottua julkaisemista. Toimeksiantaja vastaa työstä ennen edellä mainittua julkaisemista. Opinnäytetyösopimus, jossa voimassa olevat tiedot opinnäytetyösopimuksiin mahdollisesti säilyvät liitettyä ammattiselostusta, jota on julkaisua.

OLEMME YHTEISESTI SOPINEET OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUKSESTA YLLÄ ESITETTYLLÄ TAVALLA

5/3 2013

20/9 2013

Opiskelija

Toimeksiantaja

LIITE : OPINNÄYTETYÖSUUNNITELMA

Tulostalomake

Turun ammattikorkeakoulu
Kaikkinieminkatu 3 A, 20520 Turku
puh. 010 263 3500 faksi 010 2633 5791
posti: etunimi.sukunimi@turku.fi

Tukihenkilöiden palautelomake*

Palaute kerätään kahden vuoden välein, kyselynä, ryhmäkeskustelussa tai yksilökeskustelussa.

Vastaa seuraaviin väittämiin

(1 = täysin eri mieltä, 2 = eri mieltä, 3 = lähes samaa mieltä, 4 = samaa mieltä, 5 = täysin samaa mieltä)

	1	2	3	4	5
1. Tukihenkilötoiminta on ollut palkitsevaa	☐	☐	☐	☐	☐
2. Olen saanut riittävästi tukea tukihenkilötoiminnan ohjaajalta tukihenkilönä toimiessani	☐	☐	☐	☐	☐
3. Tukihenkilön peruskoulutuksesta on ollut hyötyä ja tukea	☐	☐	☐	☐	☐
4. Tukihenkilön täydennyskoulutuksesta on ollut hyötyä ja tukea	☐	☐	☐	☐	☐
5. Tiedottaminen on toiminut hyvin	☐	☐	☐	☐	☐
6. Tukihenkilötoiminta on ollut toimiva tukimuoto tuettavalle	☐	☐	☐	☐	☐
7. Ryhmätapaamiset ovat olleet hyödyllisiä	☐	☐	☐	☐	☐
8. Virkistystoiminta on ollut mielekästä	☐	☐	☐	☐	☐

Mitä hyvää ja mitä kehitettävää tukihenkilötoiminnassa mielestäsi on?

*Lomakemalli

Opinnäytetyö (AMK)
Hoitotyön koulutusohjelma
Terveystenhoitotyö
2014

Jenna Kantola & Sofia Suonpää

VAPAAEHTOISTYÖ TERVEYDENHOITAJATYÖN TUKENA – ARTIKKELI TERVEYDENHOITAJALEHTIEN

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Vapaaehtoistyö terveydenhoitajatyön tukena

Terveydenhoitajan työnkuva on tänä päivänä erittäin monimuotoinen. Työn haasteet ovat muuttuneet paljon vuosien saatossa ja terveydenhoitajan tehtävänä onkin tukea yksilön lisäksi myös perheitä ja yhteisöjä. Laajan työnkuvan vuoksi on terveydenhoitajalle tärkeää tiedostaa moniammatillisen työskentelyn mahdollisuudet sekä voimavarat terveydenhoitajatyön tukena. Terveydenhoitajan työssä moniammatillisen yhteistyön merkitys korostuu, riippumatta siitä millä sektorilla terveydenhoitaja työskentelee. Terveydenhoitajan on oltava ajan tasalla yksilön ja perheiden auttamisen avuksi käytettävissä olevista keinoista, kuten vapaaehtoistyöstä. Lastensuojelun avohuollon asiakkaiden määrä on noussut 7% vuosien 2011-2012 välisenä aikana. Tämän vuoksi on tärkeää, että terveydenhoitajat ovat tietoisia vapaaehtoisjärjestöjen järjestämästä tukihenkilötoiminnasta ja sen tarjoamista mahdollisuuksista. Terveydenhoitajien tulisikin huomioida vapaaehtoinen tukihenkilötoiminta yhtenä työkaluna lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin tukemisessa ja edistämässä.

Vapaaehtoinen tukihenkilötoiminta on lastensuojelujärjestöjen organisoimaa vapaaehtoistyötä, joka toteutetaan varhaisen tuen näkökulmasta. Tukihenkilön tehtävänä on tukea lapsen kehitystä ja kasvua, mutta tukihenkilö voi toimia myös perheen aikuisen tai koko perheen tukena. Vapaaehtoista tukihenkilötoimintaa tarjoavat useat eri vapaaehtoisjärjestöt. Opinnäytetyönämme analysoimme tukihenkilöille vuonna 2012 toteutetun kyselytutkimuksen tulokset, jonka vapaaehtoisjärjestöjen tukihenkilötoiminnan ohjaajat toteuttivat. Tähän tutkimukseen osallistui 115 vapaaehtoista Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry:n, Lounais-Suomen Mielenterveysseura ry Turun kriisikeskuksen ja Turun kaupunkilähetys ry:n tukihenkilöä. Sama kyselytutkimus on tarkoitus toteuttaa kahden vuoden välein tukihenkilötoiminnan kehittämiseksi.

Opinnäytetyössämme tarkastelimme vapaaehtoisten tukihenkilöiden kokemuksia siitä, kuinka palkitsevaa vapaaehtoistyö tukihenkilölle on ja miten tukihenkilötoiminta toimii tukimuotona tuettavalle. Tarkastelimme myös sitä, kuinka hyvin tukihenkilön koulutukset tukevat toimintaa ja miten toiminnanohjaus on onnistunut. Myös virkistystoiminnan, ryhmätapaamisten, sekä tiedottamisen toimivuutta

selvitettiin. Vastaajat saivat kyselylomakkeessa lisäksi omin sanoin kertoa hyviä ja kehitettäviä asioita tukihenkilötoiminnassa.

Opinnäytetyömme tulosten perusteella tukihenkilötoiminta on palkitsevaa vapaaehtoistyötä ja tuettavalle toimiva tukimuoto. Tukihenkilön perus- ja täydennuskoulutuksesta vastaajat kokivat olleen hyötyä ja tukea. Pääsääntöisesti tukihenkilöt olivat saaneet riittävästi tukea toimintaan tukihenkilötoiminnan ohjaajalta ja virkistystoiminta, sekä ryhmätapaamiset koettiin mielekkäiksi. Tukihenkilöt kokivat tukihenkilötoiminnan toimivaksi tukitoimeksi tukihenkilölle. Yksi kyselyn onnistuneimmista osa-alueista oli tiedottaminen, mutta siitä huolimatta eniten kehittämisehdotuksia vastaajat antoivat tiedottamiseen, koulutuksiin ja ryhmätapaamisiin liittyen. Tutkimuksen tulokset olivat hyvin positiivisia, mutta suurimmaksi kehittämiskohteeksi havaitsimme itse kyselylomakkeen, jolla tutkimus toteutettiin. Tiettyjen vastausten ristiriitaisuus sekä muihin kysymyksiin verrattain pieni vastaajaprosentti viestitti kyselylomakkeen tarvitsevan vielä kehittämistä. Kyselylomakkeessa kysytyt aiheet olivat keskeisiä tukihenkilötoiminnan osa-alueita, mutta pienillä muutoksilla kyselylomakkeesta saatiin vielä informatiivisempi ja moniulotteisempi muuttamatta sen pääasiallista tarkoitusta. Monipuolisemman kyselylomakkeen tarkoituksena on saada tulevaisuudessa rikkaampia tuloksia aineistosta.

Kehitimme kyselylomaketta (Liite 1) niin, että jatkossa tutkimuksen tuloksia olisi mahdollista tarkastella vielä syvemmin. Lisäsimme kyselylomakkeeseen vastaajan taustatiedot: iän, sukupuolen, työllisyystilanteen ja ajan, jonka vastaaja on toiminut tukihenkilönä. Näiden taustatietojen avulla olisi jatkossa mahdollista analysoida aineistoa entistä tarkemmin ja saatuja tuloksia pystyttäisiin tarkastelemaan monipuolisemmin, useasta eri näkökulmasta. Taustatietojen avulla pystyttäisiin muun muassa selvittämään onko sillä, kuinka kauan on toiminut tukihenkilönä yhteys siihen kuinka mielekkäänä vastaaja on kokenut ryhmätoiminnan. Muutosten avulla olisi mahdollista syventyä vielä tarkemmin tukihenkilötoiminnan hyviin ja kehitettäviin osa-alueisiin. Taustatietojen kysyminen on kuitenkin suunniteltu niin, ettei yksittäistä vastaajaa pysty taustatietojen perusteella tunnistamaan.

Taustatietojen lisäksi muutimme myös kysymysten vastausvaihtoehtoja hieman. Jo toteutetussa kyselyssä vastaaja pystyi vastaamaan kysymyksiin vain sen, minkä verran samaa mieltä väittämän kanssa oli. Usea vastaaja oli jättänyt joihinkin kysymyksiin täysin vastaamatta, tai oli kirjoittanut vastausvaihtoehtojen päälle, ettei ole osallistunut kysytyyn toimintaan. Myös kehittämiskohteita kysyttäessä oli joitakin vastaajia kritisoinut vastausvaihtoehtojen kapeutta. Muutimme nyt mittaria niin, että lisäsimme vastausvaihtoehtoiksi ”en osaa sanoa”-vaihtoehdon, sekä ”en ole osallistunut”-vaihtoehdon. Näillä muutoksilla pyritään siihen, ettei vastaajan tarvitsisi jättää kysymykseen vastaamatta ja näin ollen myös tutkimuksen luotettavuus kasvaa, koska tutkijan ei tarvitse tehdä omia tulkintoja vastaamatta jätetyistä vastauksista.

Parannellun ja informatiivisemman kyselylomakkeen ansiosta vapaaehtoisen tukihenkilötoiminnan järjestäjät pystyvät tehokkaammin kehittämään tukihenkilötoimintaa haluttuun suuntaan ja parantamaan tukihenkilötoiminnan ja siihen saatavan koulutuksen laatua. Tämän johdosta myös terveydenhoitajat saavat lisää apua perheiden tukemiseen.

LÄHTEET

Kantola, J. & Suonpää, S. 2013. Vapaaehtoisten tukihenkilöiden kokemuksia tukihenkilö- ja tukiperhetoiminnasta. Opinnäytetyö, Turku AMK.

Syrjänen, J. 2010. Tukihenkilötoiminnan laatukäsikirja Tuexi. Kaarina: Paino-Kaarina.

Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos 2013. Lastensuojelu 2012. Viitattu 17.2.2014
http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tilastot/aiheittain/lasten_sosiaalipalvelut/lastensuojelu

TUKIHENKILÖIDEN PALAUTELOMAKE

Taustatiedot

Sukupuoli nainen / mies

Minkä ikäinen olet? _____

Oletko? opiskelija / työssäkäyvä / työtön / eläkeläinen

Aika, jonka olet toiminut tukihenkilönä _____

Vastaa seuraaviin väittämiin

(1=täysin eri mieltä, 2=eri mieltä, 3=samaa mieltä, 4=täysin samaa mieltä, A=en osaa sanoa, B=en ole osallistunut)

	1	2	3	4	A	B
1. Tukihenkilötoiminta on ollut palkitsevaa	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2. Olen saanut riittävästi tukea tukihenkilötoiminnan ohjaajalta tukihenkilönä toimiessani	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3. Tukihenkilön peruskoulutuksesta on ollut hyötyä ja tukea	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4. Tukihenkilön täydennyskoulutuksesta on ollut hyötyä ja tukea	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5. Tiedottaminen on toiminut hyvin	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6. Tukihenkilötoiminta on ollut toimiva tukimuoto tuettavalle	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7. Ryhmätapaamiset ovat olleet hyödyllisiä	☐	☐	☐	☐	☐	☐
8. Virkistystoiminta on ollut mielekästä	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Mitä hyvää ja mitä kehitettävää tukihenkilötoiminnassa mielestäsi on?

Kiitos vastauksistasi!